

Riikka Puusniekka, Annikka Sinkkonen, Jukka Jokela,
Pauliina Luopa, Minna Pietikäinen

KOULUTERVEYS 2006: VANTAAN KUNTARAPORTTI

tiedosta hyvinvointia

Riikka Puusniekka, Annikka Sinkkonen, Jukka Jokela, Pauliina Luopa, Minna Pietikäinen:
Kouluterveys 2006: Vantaan kuntaraportti

TIIVISTELMÄ

Kouluterveyskysely on tehty Vantaalla huhtikuussa 1999, 2002, 2004 ja 2006 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille. Tässä raportissa esitetään perustulokset elin- ja kouluolojen, terveyden, terveystottumusten ja terveysosaamisen muutoksista yläluokilla ja lukioissa 1999–2006. Vastaajia on vuosittain ollut yläluokilta 3260, 3574, 3886 ja 3864, lukioiden 1. ja 2. vuosikursseilta 1483, 1564, 1660 ja 1688.

Elinolot: Reilulla neljäsosalla yläluokkalaisista ja noin viidesosalla lukiolaisista oli perherakenteenaan jokin muu kuin ydinperhe. Ydinperhe on yleistynyt lukiolaisten perherakenteena ja oli nyt hieman yleisempi kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Joka viidennellä nuorella oli ollut vähintään toinen vanhemmista työttömänä kuluneen vuoden aikana. Yläluokkalaisten vanhempien työttömyys oli nyt aiempaa harvinaisempaa. Vanhempien tupakointi oli vähenemisestään huolimatta edelleen yleistä, 42 %:lla yläluokkalaisista ja 32 %:lla lukiolaisista vähintään toinen vanhemmista tupakoi. Vanhemmat tiesivät nyt hieman aiempaa useammin nuorten viikonloppuiltojen viettopaikan. Reilu kolmasosa nuorista ilmoitti edelleen, etteivät vanhemmat tienneet, missä nuoret viettivät perjantai- ja lauantai-iltansa. Noin joka kymmenes nuorista oli vailla ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Läheisen ystävän puute oli lukiolaisilla hieman yleisempää kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Yläluokkalaisten toistuva rikkeiden teko on vähentynyt aiemmista kyselyvuosista.

Kouluolot: Koulun fyysiset työolot arvioitiin aiempaa paremmiksi. Työoloja pidettiin myös parempina kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Kuulluksi tuleminen peruskoulussa oli hieman edellistä kyselyvuotta harvinaisempaa. Yläluokkalaisista 29 % ja lukiolaisista 21 % koki, ettei tullut kuulluksi koulussa. Koulutyöhön liittyvää työmäärää pidettiin peruskoulussa sopivana aiempaa yleisemmin. Liian suureksi sen koki 38 % yläluokkalaisista ja 50 % lukiolaisista. Opiskeluun liittyviä vaikeuksia oli joka kolmannella yläluokkalaisella ja 41 %:lla lukiolaisista. Joka kymmenes yläluokkalainen ja 15 % lukiolaisista lintsasi koulusta vähintään kaksi päivää kuussa.

Terveys: Nuorista 15 %:lla oli vähintään kaksi päivittäistä oiretta. Päänsärky ja niskahartiaseudun kivut olivat edelleen yleisiä. Viikoittaisesta päänsärystä kärsi noin neljäsosa ja niskahartiakivuista vajaa kolmannes. Lähes päivittäistä väsymystä poti noin joka seitsemäs. Keski vaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli reilulla kymmenesosalla. Ensimmäistä kertaa tutkittua koulu-uupumusta oli noin joka kymmenennellä. Omaan terveydentilaansa piti keskinkertaisena tai huonona noin 17 % nuorista.

Terveystottumukset: Kouluruoasta jätettiin yleisesti syömättä aterianosia. Epäterveellisten välipalojen syönti koulussa on vähentynyt vuodesta 2004. Nyt 31 % yläluokkalaisista ja 24 % lukiolaisista ilmoitti syövänsä epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään kahdesti viikossa. Hampaiden harjaamista laiminlyötiin edelleen yleisesti, yli puolet nuorista harjasi hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Säännöllisesti viikoittain liikuntaa harrastavien lukiolaisten osuus oli pienempi kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Myöhään valvominen arki-iltoina on yleistynyt lukiossa. 43 % lukiolaisista ja 28 % yläluokkalaisista ilmoitti menevänsä nukkumaan myöhemmin kuin kello 23. Päihteiden käyttöä kuvaavissa tuloksissa oli havaittavissa monia myönteisiä muutoksia. Lukiolaisista aiempaa harvemmat tupakoivat päivittäin ja yläluokkalaisista hieman aiempaa harvemmat joivat itsensä säännöllisesti humalaan. Huumeekokeilut ovat vähentyneet sekä yläluokkalaisilla että lukiolaisilla.

Terveysosaaminen ja oppilashuolto: Reilu neljäsosa nuorista piti terveystiedon opetuksen aiheita kiinnostamattomina ja reilu kolmasosa koki, ettei terveystiedon opetus antanut valmiuksia terveydestä huolehtimiseen. Huono seksuaaliterveystietous oli 22 %:lla yläluokkalaisista ja 12 %:lla lukiolaisista. Heikko päihdetietous oli vastaavasti 23 %:lla yläluokkalaisista ja 18 %:lla lukiolaisista. Reilu kymmenesosa vastaajista koki saavansa huonosti apua koulusta muihin kuin koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin. Kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyä pidettiin vaikeana lähes yhtä usein kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Terveystietojen vastaanotolle pääsyn koki vaikeaksi noin 15 % vastaajista ja lääkärin vastaanotolle pääsyn noin 45 %. Tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan on lisääntynyt edellisestä kyselyvuodesta.

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
TULOSTEN RAPORTOINTI	7
AINEISTOT	9
TULOKSET	10
PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKAT	10
Elinolot	10
Kouluolot	12
Terveys.....	14
Terveystottumukset.....	16
Terveysosaaminen ja oppilashuolto	18
LUKION 1. JA 2. VUOSIKURSSIT	20
Elinolot	20
Kouluolot	22
Terveys.....	24
Terveystottumukset.....	26
Terveysosaaminen ja oppilashuolto	28
POHDINTA.....	30
ILON- JA HUOLENAIHEET KOULUTERVEYSKYSELYN TULOSTEN MUKAAN	31
NUORTEN TERVEYS, HYVINVOINTI JA TERVEYSTOTTUMUKSET: SUOSITUKSIA JA TUTKIMUSTULOKSIA	32
MITEN KOULUTERVEYSKYSELYN TULOKSIA ON HYÖDYNNETTY? .... VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
KOULUTERVEYSKYSELYN TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN KUNNAN STRATEGIATYÖSSÄ VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
MISTÄ APUA TULOSTEN HYÖDYNTÄMISEEN?..... VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
Liitteet	
Liite 1. Indikaattoreiden muodostaminen.....	37
Liite 2. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 1999–2006.	44
Liite 3. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2006.	46
Liite 4. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä vuonna 2006.	47
Liite 5. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2006.	48
Liite 6. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä vuonna 2006.	48

Taulukot

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 1999–2006.....	9
---	---

Kuviot

Kuvio 1. Malli profiilikuviosta	8
Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	11
Kuvio 3. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.	11
Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	13
Kuvio 5. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.	13
Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	15
Kuvio 7. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.	15
Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	17
Kuvio 9. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.	17
Kuvio 10. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.....	19
Kuvio 11. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	19
Kuvio 12. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	21
Kuvio 13. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	21
Kuvio 14. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	23
Kuvio 15. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	23
Kuvio 16. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	25
Kuvio 17. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	25
Kuvio 18. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.....	27
Kuvio 19. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	27
Kuvio 20. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.	29
Kuvio 21. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.....	29

JOHDANTO

Kouluterveyskysely tuottaa tietoa nuorten elin- ja kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä terveystottumuksesta ja oppilashuollosta kuntien ja koulujen käyttöön. Tiedot kerätään valtakunnallisesti vertailukelpoisella menetelmällä samoissa kunnissa joka toinen vuosi. Opettajan ohjaamaan luokkakyselyyn vastaavat peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukioiden 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijat. Kyselyjen tekeminen pääosin samalla lomakkeella, samaan aikaan vuodesta ja samalla menetelmällä mahdollistaa kouluja sekä lapsia ja nuoria koskevan vertailukelpoisen tiedon saannin kahden vuoden välein.

Kouluterveyskyselyyn on vuosina 1996–2006 osallistunut lähes 400 kuntaa ja vuosittain kyselyyn on vastannut 46 000–90 000 oppilasta. Tarkemmat tiedot kyselystä ja kyselylomake ovat Stakesin www-sivuilla¹. Huhtikuussa 2006 Kouluterveyskyselyyn osallistui yhteensä 148 kuntaa Lapin, Itä-Suomen ja Etelä-Suomen lääneistä. Kyselyyn vastasi noin 90 000 oppilasta: 60 000 yläluokkalaista ja 30 000 lukiolaista. Useimmat kunnat osallistuivat Kouluterveyskyselyyn myös vuosina 1996, 1998, 2000, 2002 ja 2004. Näissä kunnissa voidaan nyt seurata kymmenen vuoden aikana tapahtunutta kehitystä.

Tässä raportissa kiinnitetään erityistä huomiota Terveys 2015 -kansanterveysohjelman (www.terveys2015.fi) tavoitteisiin. Kunkin luvun alussa kuvataan tavoitteet ja niiden toteutumisen seurantaan ehdotetut osoittimet.

TULOSTEN RAPORTOINTI

Kouluterveyskyselyn valtakunnallisia ja alueellisia tuloksia esitellään tutkimusraporteissa, Stakesin www-sivuilla², vuosittain järjestettävillä Kouluterveyspäivillä sekä alueellisissa seminaareissa ja työkokouksissa. Tuloksia julkaistaan myös sähköisessä Kouluterveyslehdessä. Keväästä 2005 lähtien keskeisiä *kunta-, seutukunta- ja maakuntakohtaisia* tuloksia on voinut tarkastella Stakesin ylläpitämässä SOTKANet-indikaattoripankissa (www.sotkanet.fi). Kunta- ja koulukohtaiset tulokset lähetetään ne tilanteille kunnille.

Vuonna 2006 pääkaupunkiseudun kunta- ja koulukohtaiset tulokset sisältävät:

- 1) *kuntaraportin ja siihen sisältyvät kuntakohtaiset profiilikuviot,*
- 2) *pääkaupunkiseudun raportin,*
- 3) *koulukohtaiset profiilikuviot kyselyyn osallistuneille kouluille,*
- 4) *kaikkien kysymysten jakaumataulukot kuntakohtaisesti,*
- 5) *kaikkien kysymysten jakaumataulukot pääkaupunkiseudusta².*

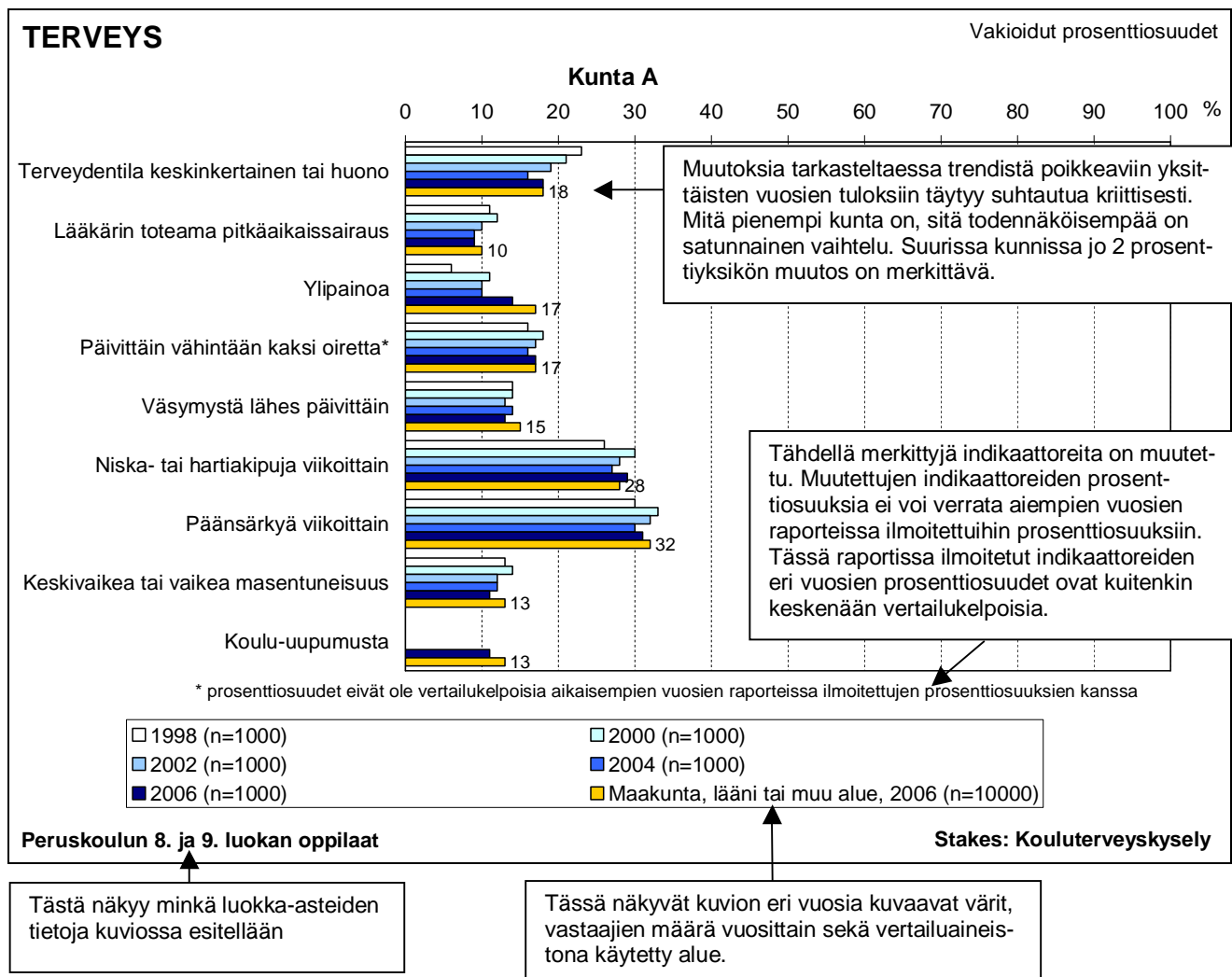
Kuntaraporteissa raportoidaan kunnassa tapahtuneet muutokset eri kyselyjen välillä sekä verrataan kunnan tilannetta viimeisimmältä vuodelta suhteessa pääkaupunkiseutuun. Viimeisimmältä kyselyvuodelta raportoidaan lisäksi sukupuolten väliset erot. Jokaisesta indikaattoriryhmästä esitetään kaksi kuviota. Ensimmäisessä esitetään muutostulokset ja vertailutulos koko pääkaupunkiseutuun viimeisimmältä vuodelta (ks. kuvio 1). Toisessa kuviossa esitetään vuoden 2006 tulokset sukupuolen mukaan, kunnasta yhteensä ja vertailutulos pääkaupunkiseudusta. *Pääkaupunkiseudun raportissa* kuvataan pääkaupunkiseudulla tapahtuneet muutokset ja verrataan pääkaupunkiseudun tuloksia Etelä-Suomen lääneihin sekä raportoidaan sukupuolten väliset ja kuntien väliset erot vuonna 2006. *Kaikkien kysymysten kuntakohtaisissa jakaumataulukoissa* tulokset esitetään sekä koko kunnan tasolla että luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuodelta 2006.

Nuorten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit on jaettu viiteen ryhmään: elinolot, kouluolot, terveys, terveystottumukset sekä terveystottumukset ja oppilashuolto. Jokaisessa indikaattoriryhmässä on 8–10 indikaattoria. Osa indikaattoreista perustuu yksittäisiin kysymyksiin, osa on muodostettu samaa ilmiötä tiivistetysti kuvaavasta summamuuttujasta. Indikaattorien muodostaminen kuvataan yksityiskohtaisesti liitteessä 1.

¹ Kouluterveyskyselyn internet-sivu on <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>.

² Valtakunnalliset ja maakuntakohtaiset sekä pääkaupunkiseudun tulokset tulevat syksyn aikana osoitteeseen <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely> > Tulokset.

Muutoskuvion (ks. kuvio 1) alin pylväs, johon on merkitty näkyviin prosenttiosuus, on koko pääkaupunkiseudun tieto vuodelta 2006. Muut pylväätkin koskevat otsikossa mainittua kuntaa niinä vuosina, joi-
na se on osallistunut kyselyyn ja aineisto on ollut kohtuullisen vertailukelpoinen. Tummin pylväs on
kunnan tulos vuodelta 2006. Kuvion selitteessä on vuosiluvun jälkeen suluissa vastanneiden lukumää-
rä. Jos lukumäärää ei ole, kunta ei ole osallistunut kyselyyn kyseisenä vuonna. Pylväitä voi myös olla
vähemmän kuin kuusi, jos indikaattorin ilmoittama asia ei ole kysytty joka vuosi. Kuvion alatunnis-
teessa on kerrottu, mitä luokka-asteita tulokset koskevat. *Raportin tekstissä keskitytään yleensä tuo-
reimpaan muutokseen eli eroon vuosien 2004 ja 2006 tuloksissa.*

Kuvio 1. Malli profiilikuviossa

Muutostulosten vertailtavuuden parantamiseksi indikaattoreiden prosenttiosuudet vakioidaan luokka-asteen ja sukupuolen mukaan. Tämä vakiointi tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaisessa luokka-asteen ja sukupuolen mukaisessa osajoukossa oletetaan olevan yhtä paljon vastaajia. Kunnan tilannetta koskeva luku on saatu laskemalla neljän osajoukon prosenttiluvuista keskiarvo. Kuvioiden perustana olevat prosenttiluvut esitetään myös liitetaulukkoina raportin lopussa.

AINEISTOT

Kouluterveyskyselyä on tehty vuodesta 1996 lähtien peruskoulun 8. ja 9. luokilla sekä lukion 2. vuosikurssilla. Vuodesta 1999 lähtien Kouluterveyskyselyyn ovat vastanneet myös lukion 1. vuosikurssin opiskelijat. Siksi lukion 1. ja 2. vuosikursseilta on saatavilla tiedot korkeintaan neljältä kyselykerralta. Vantaa on osallistunut Kouluterveyskyselyyn vuosina 1999, 2002, 2004 ja 2006. Vastanneiden lukumäärä peruskoulun 8. ja 9. luokilla oli edellä mainittuina vuosina 3260, 3574, 3886 ja 3864 sekä lukion 1. ja 2. vuosikursseilla 1483, 1564, 1660 ja 1688. Taulukossa 1 kuvataan aineistot, luokka-asteen ja sukupuolen mukaan. Koulukohtaiset aineistot kuvataan liitteessä 2. Tuloksia viimeisimmästä kyselystä verrataan pääkaupunkiseudun aineistoon.

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 1999–2006.

	Perusk. 8. lk		Perusk. 9. lk		Lukion 1. lk		Lukion 2. lk		Yht.
	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Vantaa									
Peruskoulu									
1999	837	805	820	798					3260
2002	936	917	890	831					3574
2004	982	991	922	991					3886
2006	953	1056	907	948					3864
Lukio									
1999					405	447	295	336	1483
2002					386	478	334	366	1564
2004					410	493	350	407	1660
2006					406	487	337	458	1688

TULOKSET

Peruskoulun 8. ja 9. luokat

Elinolot

Terveys 2015 -ohjelman tavoite:

- lasten hyvinvointi lisääntyy
- lasten turvattuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi

Näitä osoittimia seurataan:

- niiden osuus 8.–9.-luokkalaisista, joilla ei ole yhtään ystävää
- fyysistä uhkaa viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeneiden osuus 8.–9.-luokkalaisista

Vantaan yläluokkalaisten elinoloissa oli havaittavissa joitakin myönteisiä muutoksia aiempien kyselyvuosien tuloksiin nähden (kuvio 2; liite 3). Vanhempien tupakointi on vähentynyt hieman, mutta se oli kuitenkin yleisempää kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Edelleen 42 % oppilaista asui perheessä, jossa vähintään toinen vanhemmista tupakoi. Vanhempien työttömyys on laskenut ollen nyt aiempaa harvinaisempaa. Vuonna 2006 joka viidennellä yläluokkalaisella oli ollut vähintään toinen vanhemmista työttömänä tai pakkolomalla kuluneen vuoden aikana. Yläluokkalaisten käyttövarat ovat lisääntyneet edelleen, nyt 29 %:lla vastaajista oli käytössään yli 17 euroa viikossa.

Vanhemmat tiesivät yhä useammin nuorten viikonloppuiltojen viettopaikan. 37 %:lla yläluokkalaisista vanhemmat olivat kuitenkin edelleen tietämättömiä viikonloppuiltojen viettopaikasta. Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovat vähentyneet tasaisesti vuosituhannen vaihteesta. Keskusteluvaikeuksia oli nyt joka kymmenennellä. Fyysistä uhkaa ilmoitti kokeneensa vuoden aikana noin joka viides ja toistuvien rikkeiden tekoon sortui 15 % yläluokkalaisista.

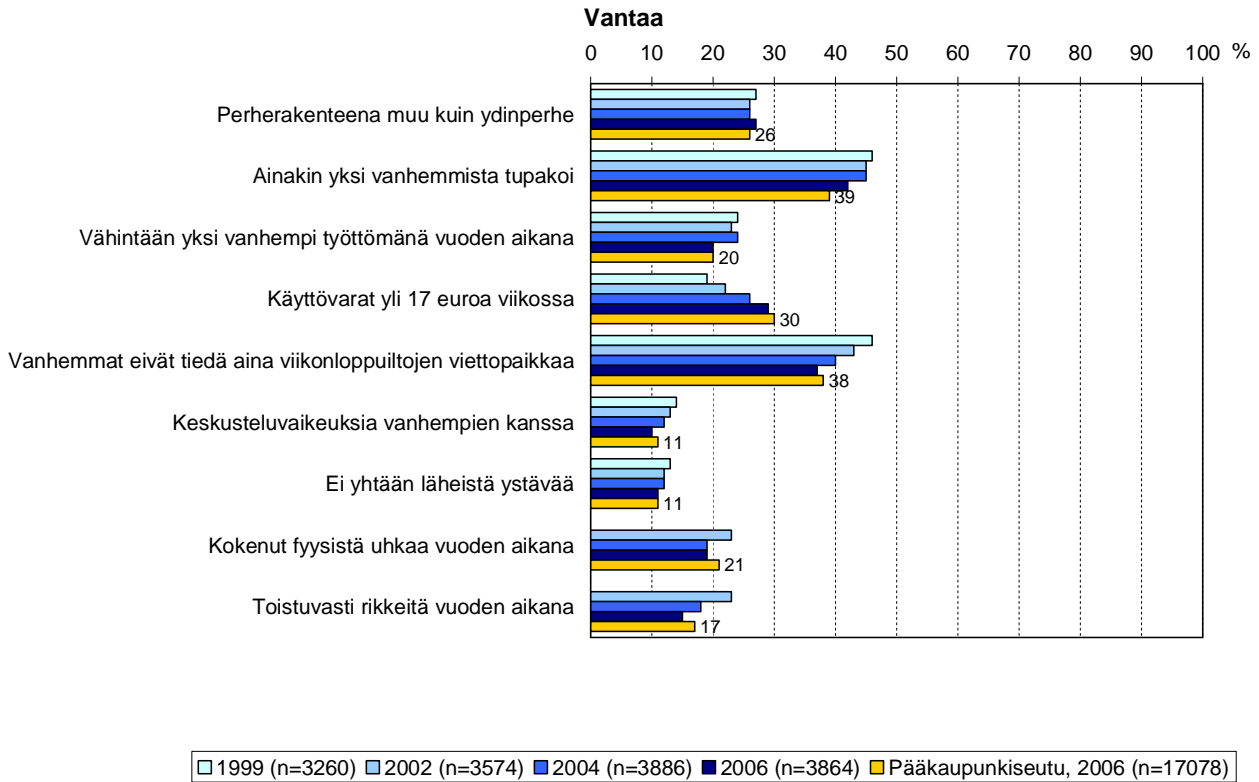
Vantaalla poikien ja tyttöjen elinoloissa oli joitain merkittäviä eroja (kuvio 3; liite 4). Tyttöillä oli poikia yleisemmin perherakenteenaan jokin muu kuin ydinperhe ja tyttöjen vanhemmat olivat poikien vanhempia useammin työttömänä. Tytöt myös raportoivat poikia yleisemmin keskusteluvaikeuksista vanhempien kanssa (12 % vs. 8 %). Fyysisen uhan kokeminen ja toistuva rikkeiden tekeminen olivat sen sijaan tyypillisempiä pojille. Pojat olivat myös useammin ilman läheistä ystävää (15 % vs. 7 %). Poikien viikoittaiset käyttövarat olivat suuremmat kuin tyttöillä.

Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Perherakenteena muu kuin ydinperhe:** Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.
- **Ainakin yksi vanhemmista tupakoi:** Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana:** Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- **Käyttövarat yli 17 euroa viikossa:** Oppilaalla on käytössään keskimäärin yli 17 euroa viikossa.
- **Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa:** Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuiltansa.
- **Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa:** Oppilas ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.
- **Ei yhtään läheistä ystävää:** Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana:** Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.
- **Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana:** Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

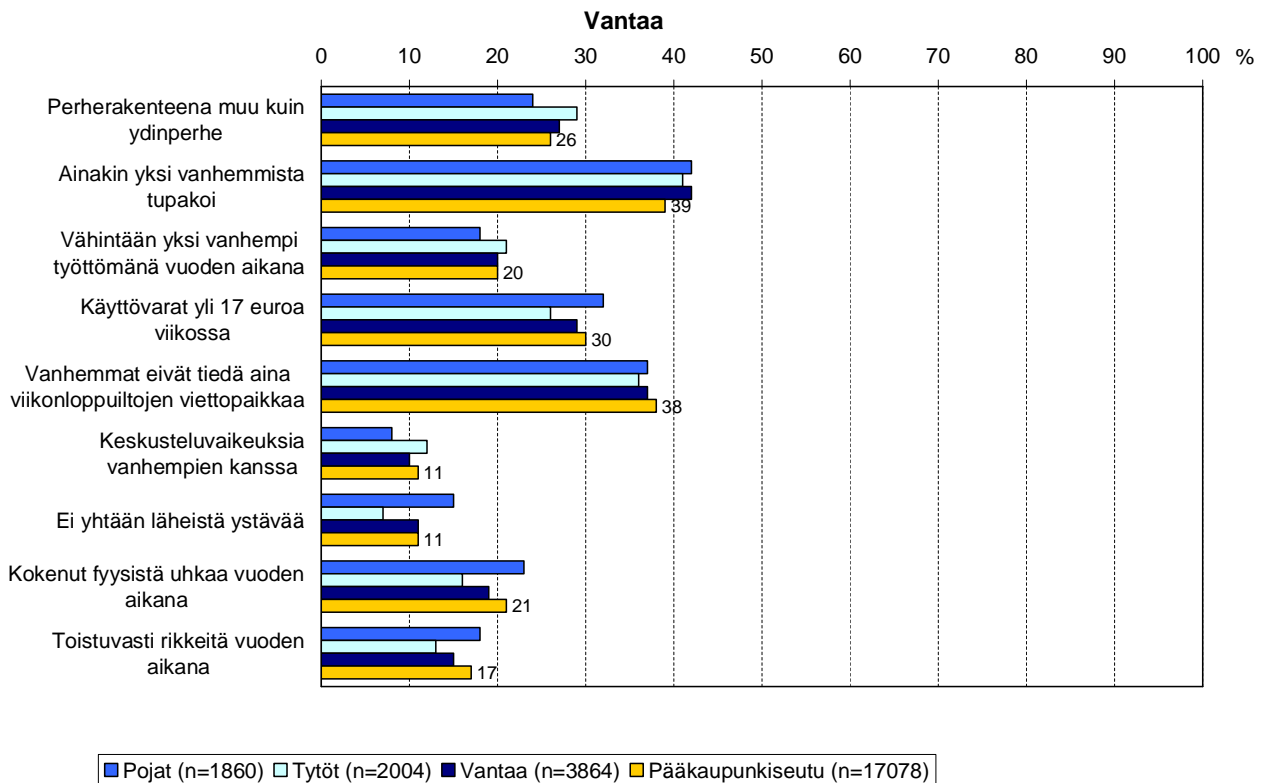
Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 3. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten turvattuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi
- suomalaisten kokemukset ympäristön vaikutuksesta omaan terveyteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla

Näitä osoittimia seurataan:

- koulukiusatuiksi joutuneiden osuus 8.–9.-luokkalaisista
- koulun sisäilman huonoksi kokevien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- niiden osuus 8.–9.-luokkalaisista, jotka eivät saa apua kouluvaikeuksiin koulusta tai kotoa

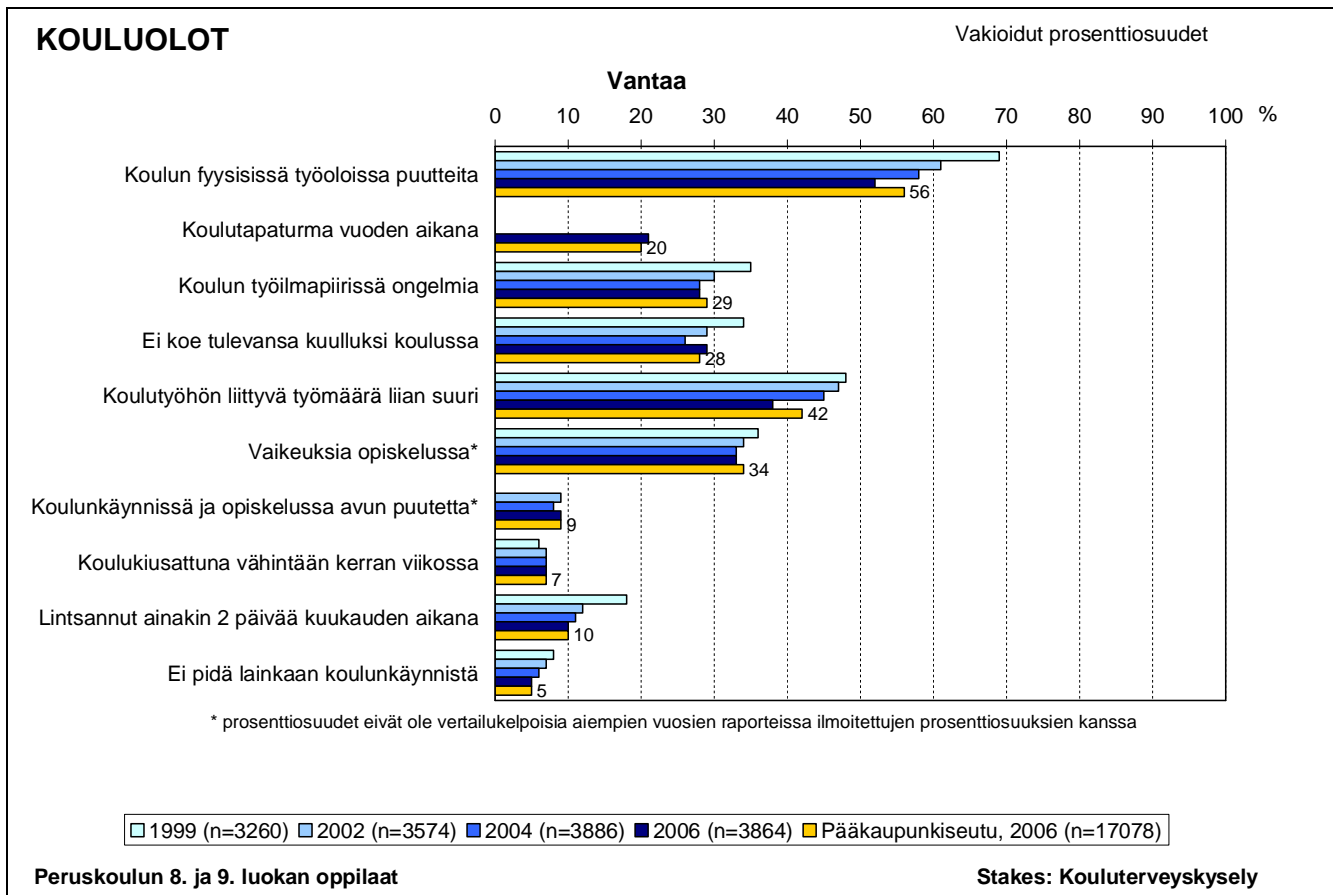
Vantaan yläluokkalaisten kouluoloissa oli nähtävissä joitakin muutoksia (kuvio 4; liite 3). Koulun fyysiset työolot arvioitiin aiempaa paremmiksi, puutteita niissä näki 52 % oppilaista. Puutteista raportoitiin hieman harvemmin kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin (56 %). Myönteistä kehitystä oli nähtävissä myös koulutyöhön liittyvän työmäärän osalta. Työmäärää pidettiin nyt sopivana aiempaa useammin ja myös keskimääräistä useammin. Liian suureksi sen koki 38 % Vantaan yläluokkalaisista. Koulussa kuulluksi tuleminen on sen sijaan heikentynyt edellisestä kyselyvuodesta, nyt 29 % oppilaista koki, ettei tullut kuulluksi koulussa. Opiskeluvaikeudet olivat edelleen melko yleisiä, niitä oli joka kolmannella. Terveystuon vastanotolla käyntiä vaatineita koulutapaturmia oli sattunut reilulle viidesosalle oppilaista.

Vantaalla tytöt kokivat koulun fyysiset työolot puutteellisiksi poikia useammin (kuvio 5; liite 4). Tytöt myös pitivät koulutyöhön liittyvää työmäärää liian suurena useammin kuin pojat. Pojat sen sijaan kokivat tyttöjä yleisemmin, etteivät tule kuulluksi koulussa ja heillä oli myös hieman enemmän opiskeluvaikeuksia. Pojat joutuivat tyttöjä useammin koulukiusaamisen uhriksi ja heille myös sattui enemmän tapaturmia. Tytöt pitivät koulunkäynnistä enemmän kuin pojat.

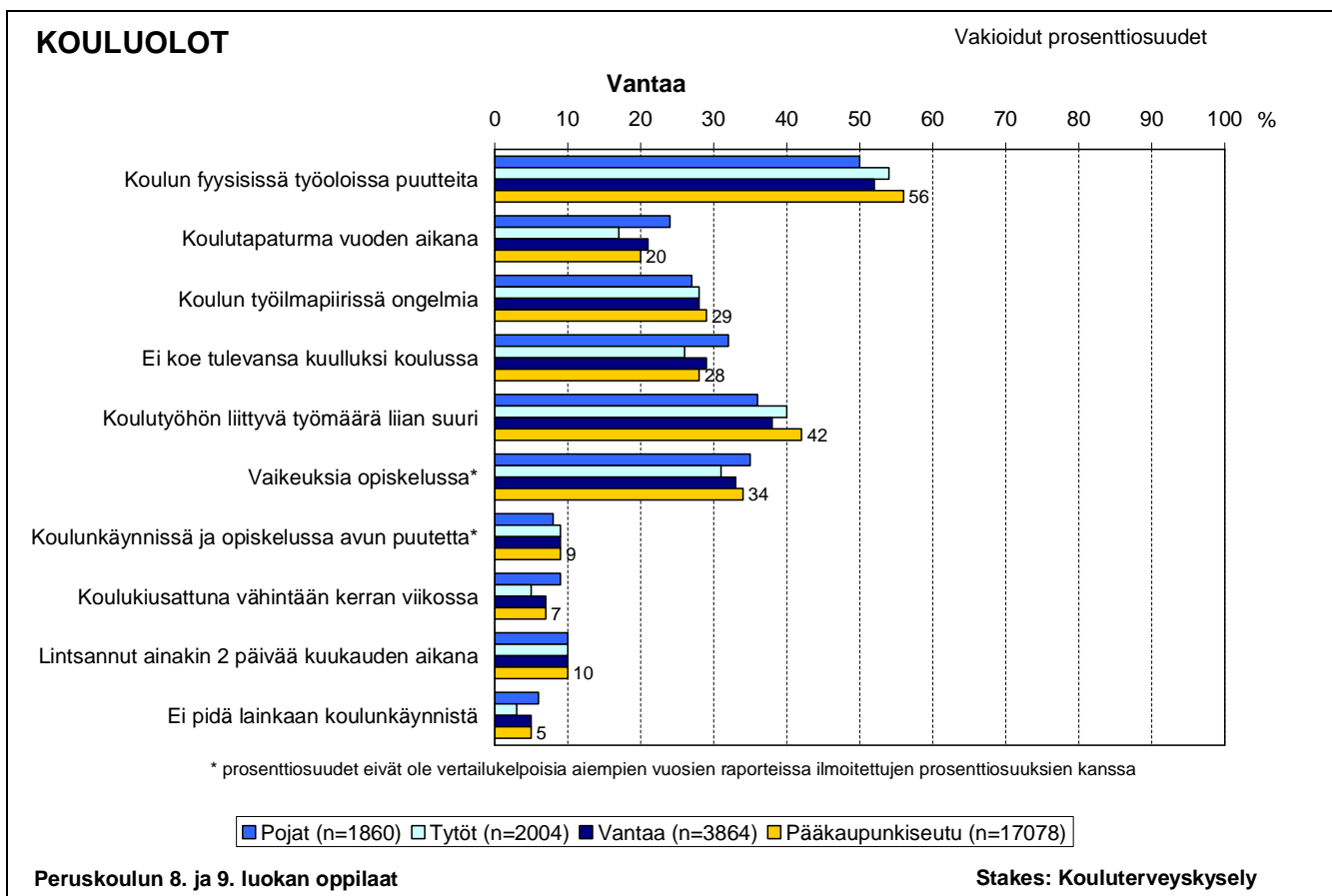
Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Koulun fyysisissä työoloissa puutteita:** Työskentelyä haittaavat tekijät ovat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.
- **Koulutapaturma lukuvuoden aikana:** Oppilaalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.
- **Koulun työilmapiirissä ongelmia:** Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä (Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa, Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti, Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Luokassani on hyvä työrauha), kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä (Työympäristön rauhattomuus, Kiireisyys) sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuksista kartoittavasta kysymyksestä (Työskentely ryhmässä, Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen, Opettajien kanssa toimeentuleminen).
- **Ei koe tulevaisuutta kuulluksi koulussa:** Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä (Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä).
- **Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri:** Koulutyöhön liittyvä työmäärä on ollut lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.
- **Vaikeuksia opiskelussa*:** Vaikeuksia opiskelussa mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*:** Oppilas saa apua koulusta tai kotoa koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin harvoin tai ei juuri koskaan.
- **Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa:** Oppilas joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.
- **Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana:** Oppilas pinnannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- **Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä:** Oppilas ei pidä tällä hetkellä lainkaan koulunkäynnistä.

* Vaikeuksia opiskelussa kartoittavan indikaattorin pisteytetystä muutettiin vuonna 2006 ja avun puutetta koulunkäynnin vaikeuksissa kartoittavan indikaattorin pisteytystä vuonna 2004. Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat kuitenkin keskenään vertailukelpoisia.

Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

Kuvio 5. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten terveydentila paranee
- nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat eivät ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa
- suomalaisten koettu oma terveydentila säilyy vähintään nykyisellä tasolla

Näitä osoittimia seurataan:

- terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus eri ikäryhmissä
- pitkäaikaissairaiden osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- niiden osuus 8.–9.-luokan oppilaista, joilla on vähintään kaksi oiretta päivittäin
- keskivaikean tai vaikean masentuneisuuden yleisyys 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa

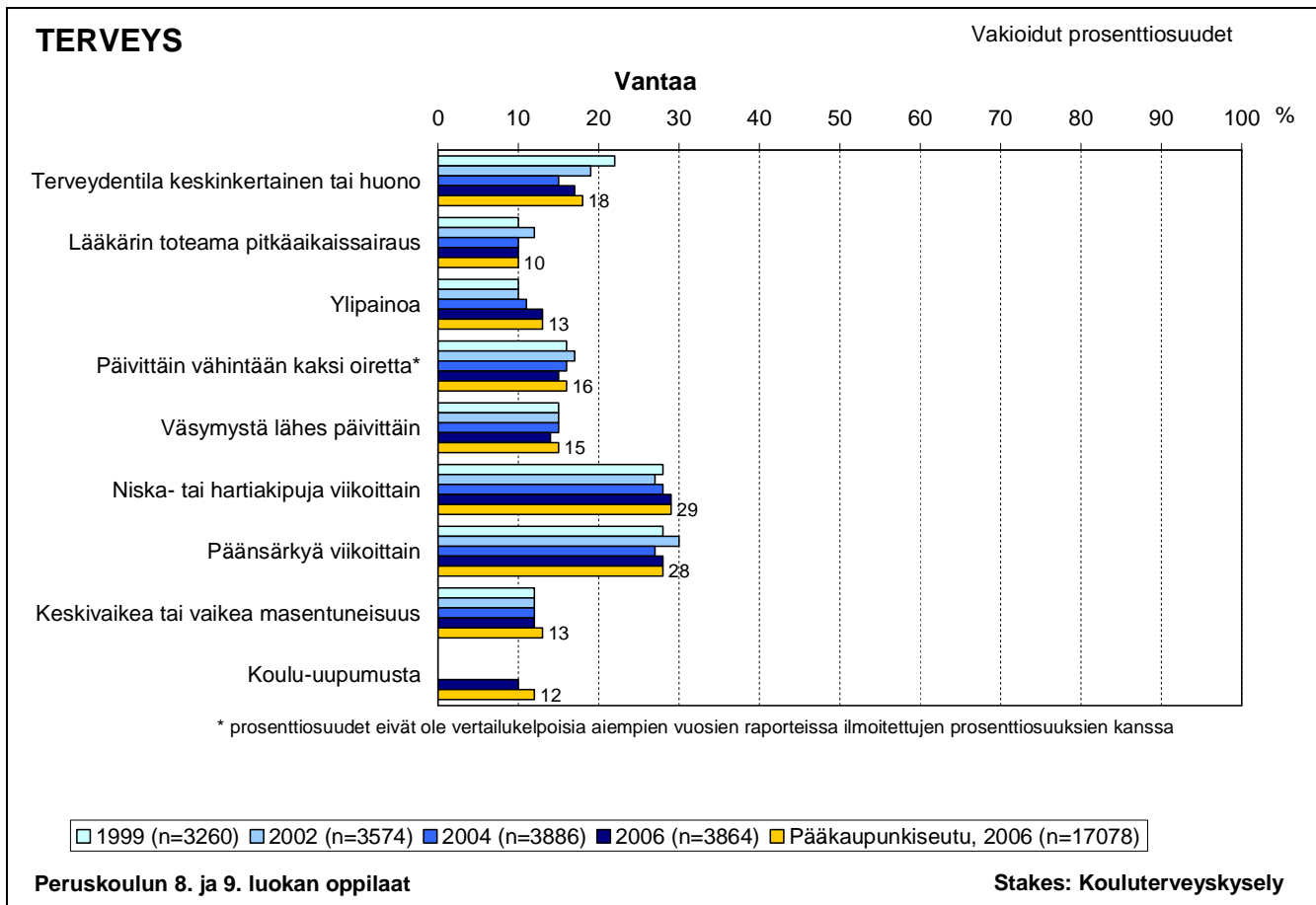
Yläluokkalaisten terveyttä kuvaavissa tuloksissa ei ollut havaittavissa selviä muutoksia edellisen kyselyvuoden tuloksiin nähden (kuvio 6; liite 3). Myönteinen kehitys omaa terveydentilaansa hyvänä pitävien osalta on pysähtynyt. Keskinkertaiseksi tai huonoksi terveydentilansa koki nyt 17 % oppilaista. Lääkärin toteamia pitkäaikaissairauksia oli joka kymmenennellä. Viikoittaiset niskahartiaseudun kivut ja päänsärky olivat edelleen yleisiä. Niistä kärsi vajaa 30 % vastaajista. Tänä vuonna ensimmäistä kertaa kartoitettua koulu-uupumusta oli kymmenesosalla oppilaista ja keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta reilulla kymmenesosalla. Ylipainoisia oli 13 % vastaajista.

Vantaalla tytöt pitivät terveydentilaansa huonompana kuin pojat ja kokivat selvästi yleisemmin päivittäisiä ja viikoittaisia oireita sekä masentuneisuutta (kuvio 7; liite 4). Esimerkiksi tytöistä 36–37 %:lla oli viikoittain niska-hartiakipuja ja päänsärkyä, vastaavat osuudet pojista olivat 20–21 %. Tyttöillä oli myös enemmän koulu-uupumusta. Ylipaino oli sen sijaan yleisempää pojilla (17 % vs. 9 %).

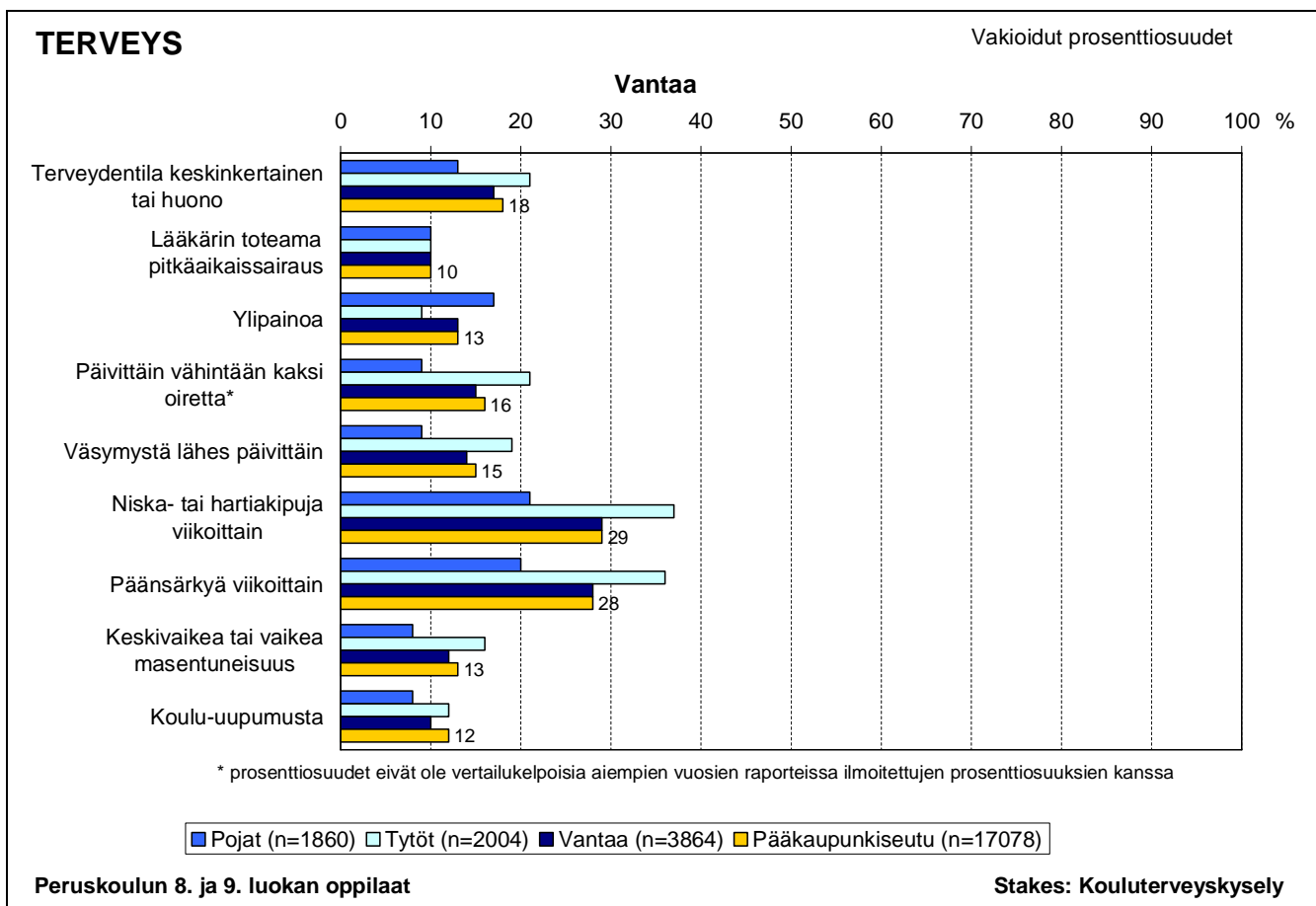
Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Terveydentila keskinkertainen tai huono:** Oppilaan kokema terveydentila on keskinkertainen, melko huono tai erittäin huono.
- **Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus:** Oppilaalla on jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.
- **Ylipaino:** Oppilaalla on painoindeksi (BMI = Body Mass Index) mukaan ylipainoa. Painoindeksi on laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja on määritelty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiailla raja on 25 ja nuoremilla ikäryhmillä pienempi.
- **Päivittäin vähintään kaksi oiretta*:** Oppilaalla on ollut lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.
- **Väsymystä lähes päivittäin:** Oppilaalla on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Niska- tai hartiakipuja viikoittain:** Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Päänsärkyä viikoittain:** Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus:** Masentuneisuutta mitataan 12 kysymyksellä Raitosalon mielialakyselystä, joka perustuu Beckin depressio-mittariin.
- **Koulu-uupumusta:** Koulu-uupumusta mitataan kolmella kysymyksellä, jotka perustuvat Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin BBI-10. Koulu-uupumus koostuu uupumusasteisesta väsymyksestä, kyynisestä asenteesta työhön ja opintojen merkityksen vähentymisestä sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunteesta opiskelijana.

* Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosentiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosentiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

Kuvio 7. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveystottumukset

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten terveydentila paranee
- tupakointi vähenee siten, että 16–18-vuotiaista alle 15 % tupakoi
- nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa

Näitä osoittimia seurataan:

- kouluruoan syömättä jättävien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- yöunen pituus 8.–9.-luokkalaisilla
- päivittäin tupakoivien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuus 8.–9. -luokkalaisista
- laittomia huumeaineita kokeilleiden osuus 8.–9.-luokkalaisista

Vantaan yläluokkalaisten terveystottumuksissa oli havaittavissa joitakin myönteisiä muutoksia (kuvio 8; liite 3). Epäterveellisten välipalojen syönti koulussa on vähentynyt edellisestä kyselyvuodesta. Epäterveellisiä välipaloja söi koulussa vähintään kahdesti viikossa 31 % vastaajista, kun vuonna 2004 osuus oli 35 %. Päihteiden käytön osalta jo aiemmin havaittavissa ollut myönteinen kehitystrendi on jatkunut. Päivittäin tupakoivia oli nyt 15 % ja itsensä säännöllisesti humalaan juovia 16 %. Huume-kokeilut ovat vähentyneet selvästi aiemmista kyselyvuosista. Oppilaista 7 % ilmoitti kokeilleensa huumeita vähintään kerran elämässään.

Hampaiden harjaamista laiminlyötiin edelleen yleisesti. Lähes 60 % oppilaista pesi hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Pääkaupunkiseudulla vastaava osuus oli 54 %. Kouluruoan syömistä tarkasteltiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa eri aterianosien osalta. Vantaalla 75 % yläluokkalaisista jätti syömättä osia kouluruoasta.

Vantaan yläluokkalaisten terveystottumuksissa oli nähtävissä joitakin sukupuolten välisiä eroja (kuvio 9; liite 4). Epäterveellisten välipalojen syöminen koulussa, hampaiden harjaamisen laiminlyöminen ja myöhään valvominen olivat tyypillisempiä pojille kuin tytöille. Esimerkiksi pojista 34 % ja tytöistä 22 % meni nukkumaan kello 23 jälkeen koulupäiviä edeltävinä iltoina.

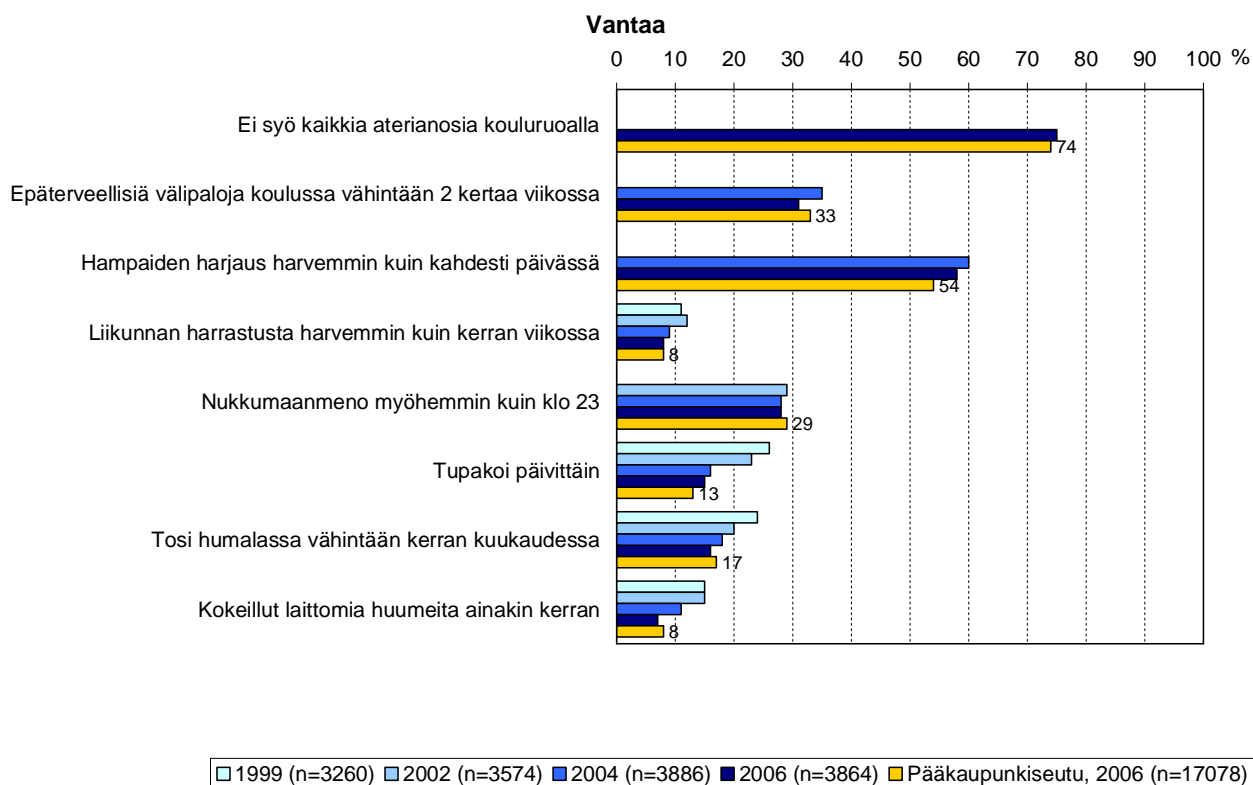
Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla:** Oppilas jättää yleensä syömättä jonkin seuraavista neljästä kouluaterian osasta: pääruoka, salaatti, maito tai piimä, leipä.
- **Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa:** Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviikon aikana vähintään kaksi kertaa viikossa.
- **Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä:** Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.
- **Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa:** Oppilas harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan korkeintaan kerran viikossa.
- **Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23:** Oppilas menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.
- **Tupakoi päivittäin:** Oppilas tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa:** Oppilas käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.
- **Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran:** Oppilas on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumetta.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

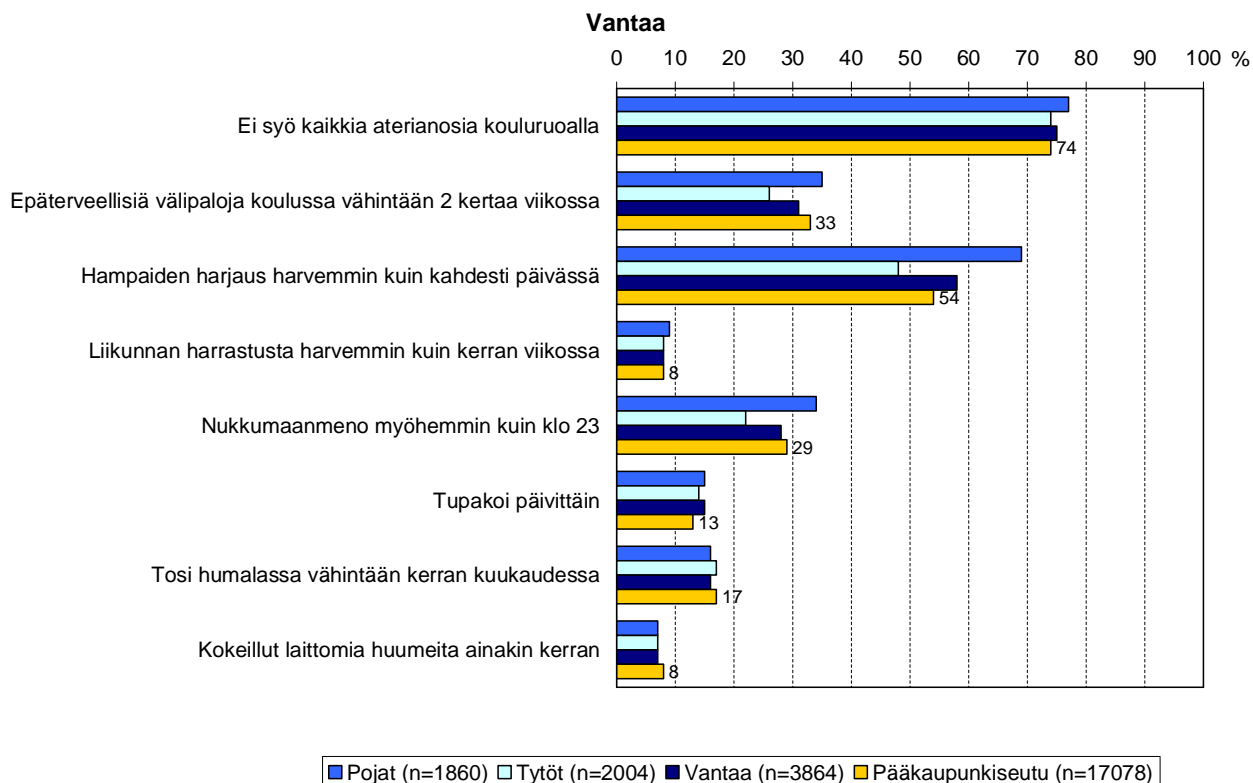
Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 9. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- suomalaisten tyytyväisyys terveystietopalvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla

Terveysosaaminen ja oppilashuolto -indikaattoriryhmä on muodostettu vuonna 2006, mistä syystä suurin osa tuloksista koskee vain tätä vuotta (kuvio 10; liite 3). Yläluokkalaisista 29 % koki terveystiedon opetuksen aiheet kiinnostamattomiksi. 37 % oli sitä mieltä, ettei terveystiedon opetus lisännyt valmiuksia huolehtia terveydestä. Valmiuksia koettiin saatavan kuitenkin hieman yleisemmin kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Reilulla viidesosalla vastaajista oli huonot tiedot seksuaaliterveydestä tai päihteistä.

Reilu kymmenesosa oppilaista koki saavansa koulusta huonosti apua muihin kuin koulunkäynnin ongelmiin. Yläluokkalaisista 15 % piti kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä vaikeana. Koululääkärille vastaanoton pääsyn koki vaikeaksi lähes puolet oppilaista. Tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan oli Vantaalla hieman harvinaisempaa kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin (20 % vs. 23 %).

Vantaalla poikien ja tyttöjen tuloksissa terveystietosaamisen ja oppilashuollon osalta oli joitain merkittäviä eroja (kuvio 11; liite 4). Terveystiedon aiheet kiinnostivat vähemmän poikia kuin tyttöjä. Poikien tiedot seksuaaliterveydestä ja päihteistä olivat tyttöjen tietoja heikommalla. Tytöt kokivat sekä kouluterveydenhoitajan että -lääkärin vastaanotolle pääsyn vaikeaksi useammin kuin pojat. Esimerkiksi koululääkärin vastaanotolle pääsyä piti vaikeana 51 % tytöistä ja 38 % pojista.

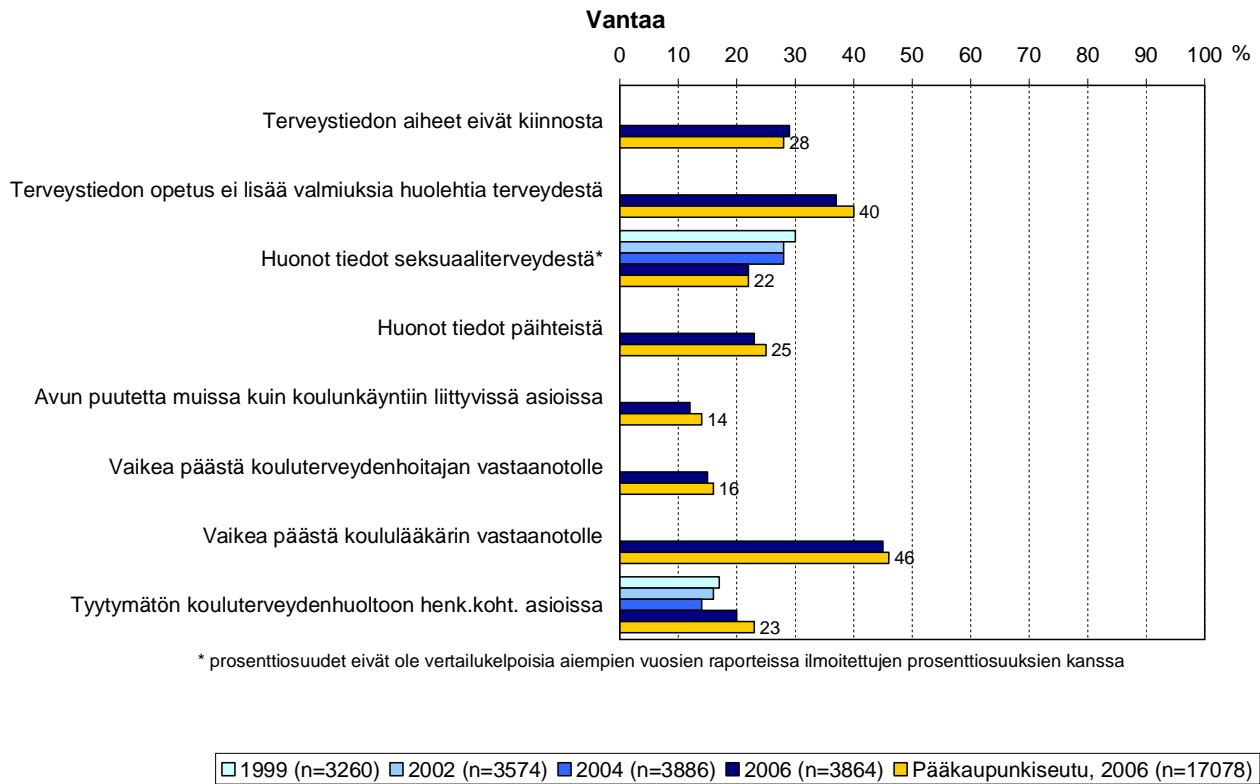
Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta:** Terveystiedon opetuksen aiheet eivät kiinnosta oppilasta.
- **Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä:** Oppilaan mielestä terveystiedon opetus ei lisää taitoja ja valmiuksia huolehtia terveydestä.
- **Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*:** Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä.
- **Huonot tiedot päihteistä:** Muodostuu kuudesta tupakkaa, nuuskaa ja alkoholia koskevasta väittämästä.
- **Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa:** Oppilas saa melko tai erittäin huonosti apua muihin kuin koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin terveydenhoitajalta, lääkäriltä, koulupsykologilta, kuraattorilta ja opettajalta.
- **Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle:** Oppilas kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle:** Oppilas kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn on melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa:** Oppilas on melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen keskusteltaessa henkilökohtaisista asioista, kuten seksi tai masennus.

* Vuonna 2004 poistettiin väittämä homoseksuaalisuudesta. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat kuitenkin keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILASHUOLTO

Vakioidut prosenttiosuudet

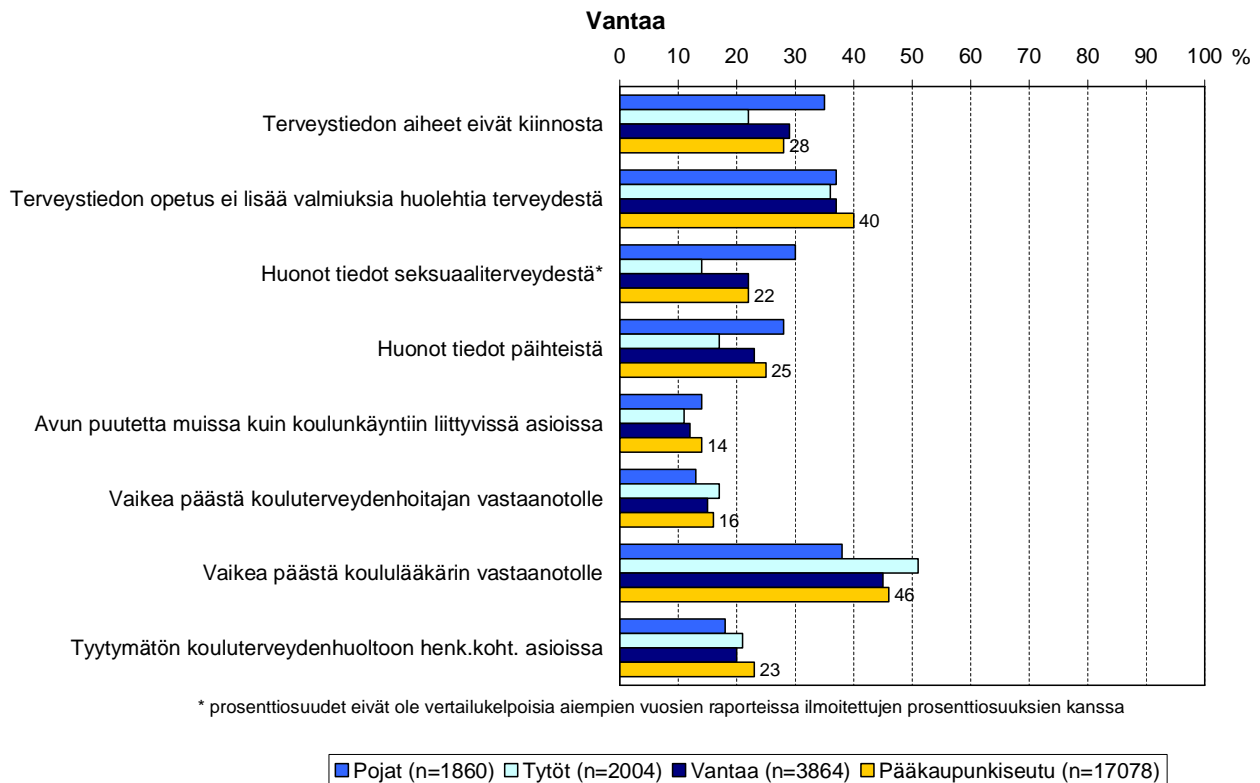
Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 10. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILASHUOLTO

Vakioidut prosenttiosuudet

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 11. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Lukion 1. ja 2. vuosikurssit

Elinolot

Vantaan lukiolaisten elinoloissa oli havaittavissa joitakin muutoksia edellisiin kyselyvuosiin nähden (kuvio 12; liite 5). Ydinperhe oli lukiolaisten perherakenteena hieman aiempaa yleisempi, muussa kuin ydinperheessä asui nyt 19 % vastaajista. Vanhempien tupakointi on vähentynyt aiemmista vuosista. Vuonna 2006 noin kolmasosalla vähintään toinen vanhemmista tupakoi. Vanhemmat olivat hieman aiempaa useammin tietoisia nuorten viikonloppuiltojen viettopaikoista. Edelleen reilu kolmannes lukiolaisista kuitenkin ilmoitti, etteivät vanhemmat tieneet, missä nuoret viettivät perjantai- ja lauantai-iltansa.

Reilu kymmenesosa lukiolaisista oli ilman läheistä ystävää, jonka kanssa voisi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Osuus oli hieman aiempia vuosia suurempi. Läheisen ystävän puute oli Vantaan lukiolaisilla yleisempää kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Lukiolaisten tulokset poikkesivat keskimääräisistä myös perherakenteen ja käyttövarojen osalta. Ydinperhe oli perherakenteena keskimääräistä yleisempi ja nuorten viikoittaiset käyttövarat olivat keskimääräistä pienemmät.

Vantaalla lukiolaispojat asuivat tyttöjä useammin ydinperheessä (kuvio 13; liite 6). Pojilla oli suuremmat viikoittaiset käyttövarat ja poikien vanhemmat olivat harvemmin tietoisia lastensa viikonloppuiltojen viettopaikasta. Pojat olivat tyttöjä useammin vailla läheisiä ystäviä (15 % vs. 6 %), he olivat kohdanneet useammin fyysistä uhkaa (22 % vs. 9 %) ja he myös sortuivat yleisemmin toistuviin rikkeisiin (9 % vs. 4 %).

Tarkasteltavat indikaattorit:

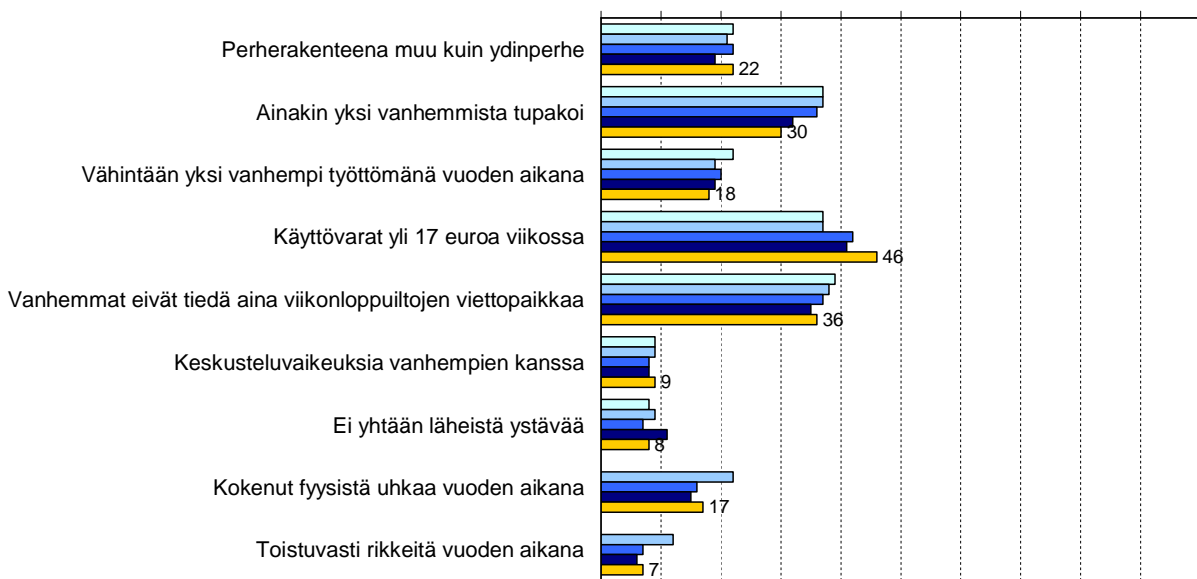
- **Perherakenteena muu kuin ydinperhe:** Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.
- **Ainakin yksi vanhemmista tupakoi:** Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana:** Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- **Käyttövarat yli 17 euroa viikossa:** Oppilaalla on käytössään keskimäärin yli 17 euroa viikossa.
- **Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa:** Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuiltansa.
- **Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa:** Oppilas ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.
- **Ei yhtään läheistä ystävää:** Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana:** Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.
- **Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana:** Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Vantaa

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

1999 (n=1483) 2002 (n=1564) 2004 (n=1660) 2006 (n=1688) Pääkaupunkiseutu, 2006 (n=10561)

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

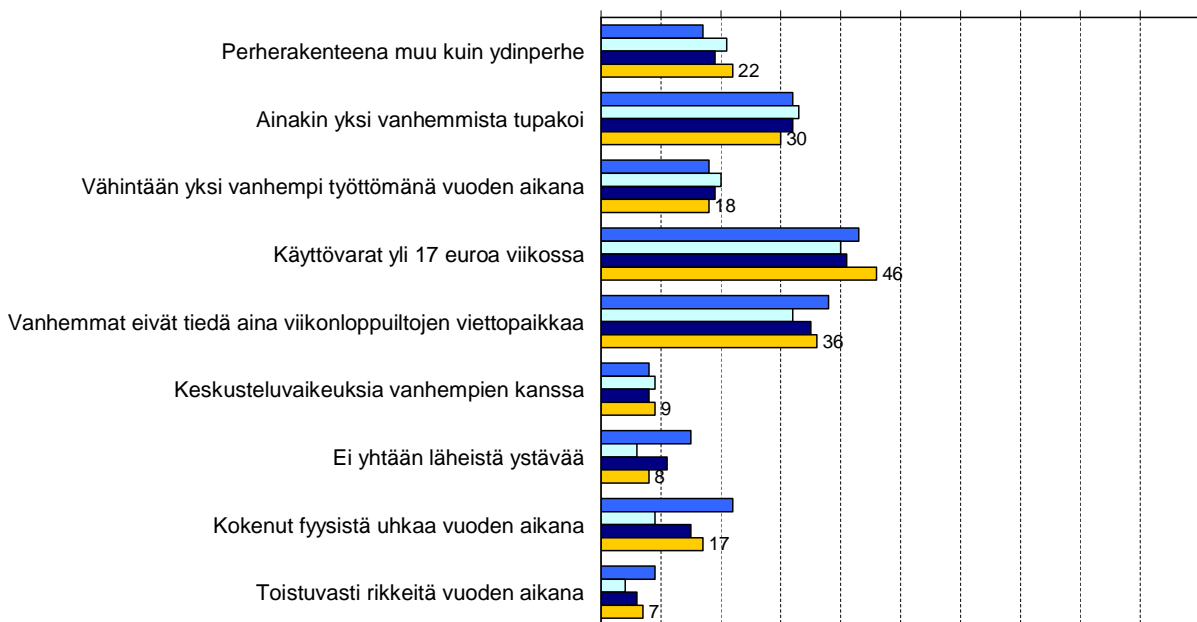
Kuvio 12. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Vantaa

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

Pojat (n=743) Tytöt (n=945) Vantaa (n=1688) Pääkaupunkiseutu (n=10561)

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 13. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Kouluolot

Vantaan lukiolaisten kouluoloja kuvaavat tulokset olivat hyvin samansuuntaisia aiempien kyselyvuosien tulosten kanssa lukuun ottamatta koulun fyysisiä työoloja, jotka arvioitiin nyt selvästi paremmiksi (kuvio 14; liite 5). Puutteita fyysisissä työoloissa näki 36 % oppilaista, kun neljä vuotta aiemmin puutteista raportoi yli puolet oppilaista. Työolot arvioitiin myös selvästi paremmiksi kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin.

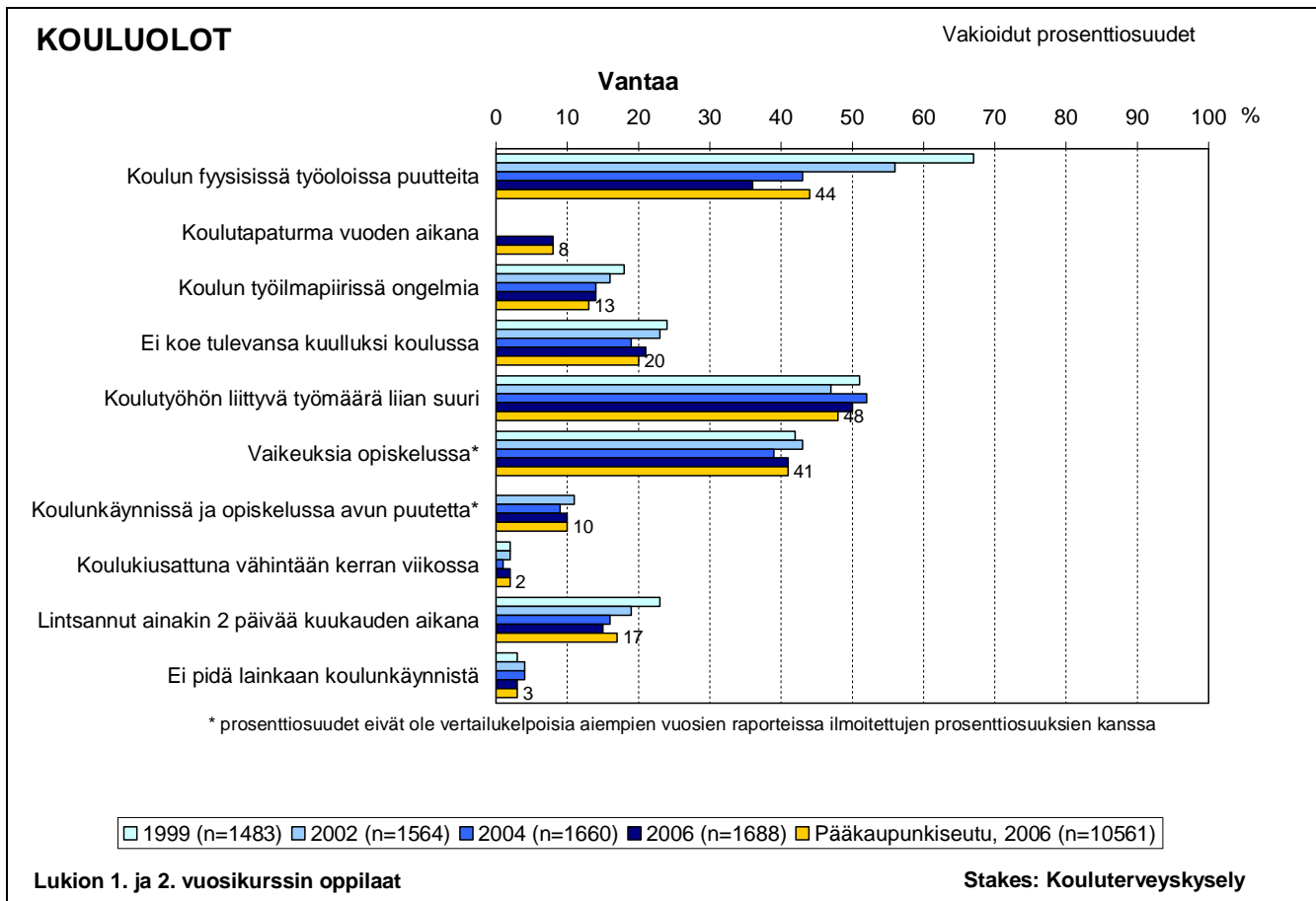
Koulutyöhön liittyvää työmäärää pidettiin liian suurena edelleen yleisesti (50 %) ja myös opiskeluun liittyvät vaikeudet olivat yleisiä (41 %). Joka kymmenes lukiolainen koki opiskeluun liittyvää avunpuutetta ja joka viidennestä tuntui, ettei tullut kuulluksi koulussa. Lintsaaminen oli edelleen harvinaisempaa kuin vuosituhannen vaihteessa. Vähintään kaksi päivää kuussa lintsaavia oli 15 %.

Vantaalla tytöt kokivat poikia yleisemmin puutteita lukion fyysisissä työoloissa (kuvio 15; liite 6). Tytöt pitivät myös koulun työmäärää useammin liian suurena (59 % vs. 42 %). Pojilla oli sen sijaan hieman enemmän vaikeuksia opiskelussa ja he kokivat tulevansa kuulluksi koulussa tyttöjä harvemmin. Koulutapaturmat olivat pojille tyypillisempiä.

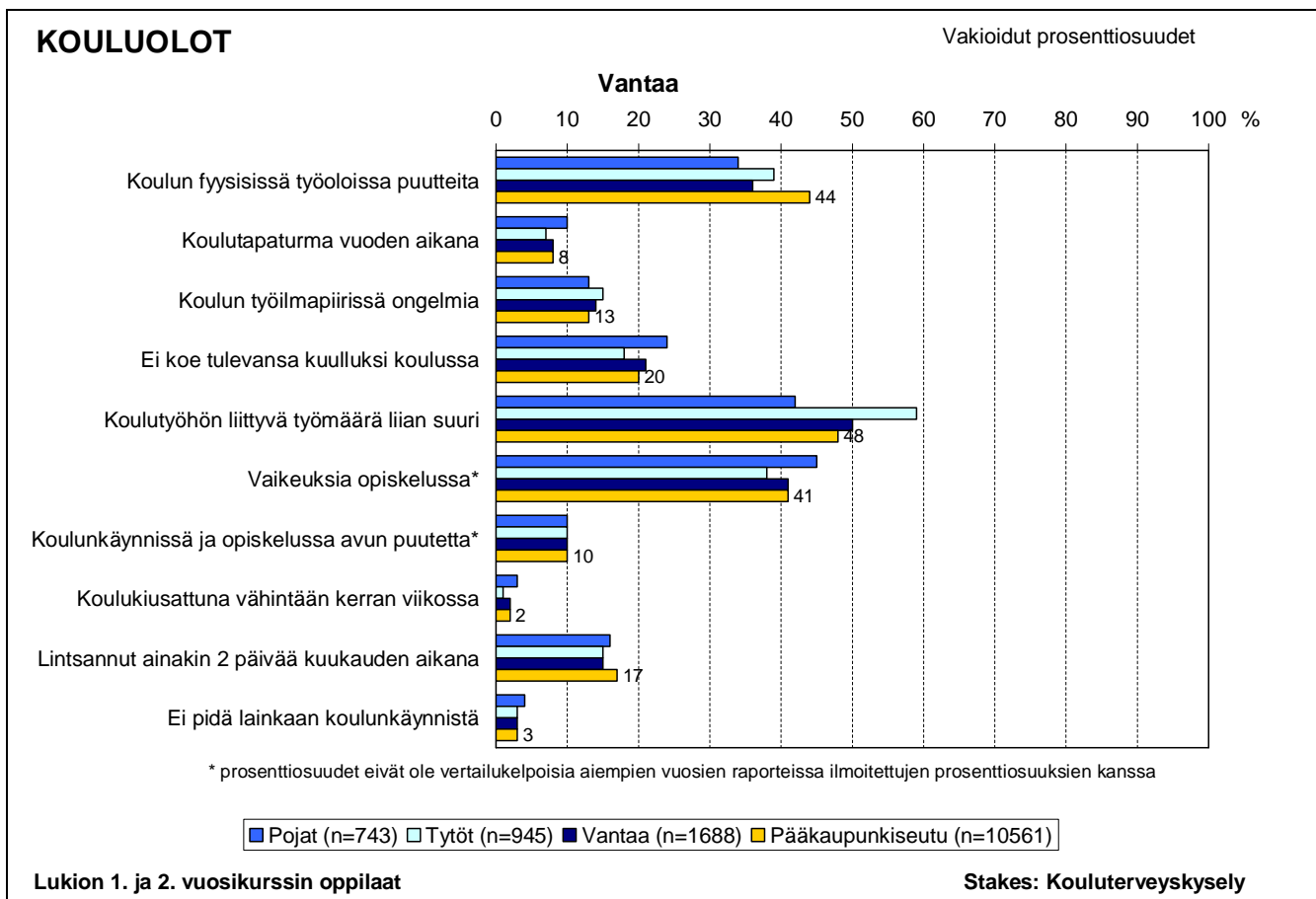
Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Koulun fyysisissä työoloissa puutteita:** Työskentelyä haittaavat tekijät ovat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitilat, tapaturmavaara.
- **Koulutapaturma lukuvuoden aikana:** Oppilaalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.
- **Koulun työilmapiirissä ongelmia:** Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä (Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa, Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti, Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Luokassani on hyvä työrauha), kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä (Työympäristön rauhattomuus, Kiireisyys) sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuksia kartoittavasta kysymyksestä (Työskentely ryhmissä, Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen, Opettajien kanssa toimeentuleminen).
- **Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa:** Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä (Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä).
- **Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri:** Koulutyöhön liittyvä työmäärä on ollut lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.
- **Vaikeuksia opiskelussa*:** Vaikeuksia opiskelussa mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*:** Oppilas saa apua koulusta tai kotoa koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin harvoin tai ei juuri koskaan.
- **Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa:** Oppilas joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.
- **Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana:** Oppilas pinnannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- **Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä:** Oppilas ei pidä tällä hetkellä lainkaan koulunkäynnistä.

* Vaikeuksia opiskelussa kartoittavan indikaattorin pisteytetystä muutettiin vuonna 2006 ja avun puutetta koulunkäynnin vaikeuksissa kartoittavan indikaattorin pisteytystä vuonna 2004. Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat kuitenkin keskenään vertailukelpoisia.

Kuvio 14. Koululoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

Kuvio 15. Koululoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveys

Vantaan lukiolaisten terveyttä kuvaavat tulokset olivat samansuuntaisia edellisen kyselyvuoden tulosten kanssa (kuvio 16; liite 5). Ne olivat myös hyvin samansuuntaisia pääkaupunkiseudun lukiolaisten keskimääräisten tulosten kanssa. Lääkäriin toteamia pitkäaikaissairauksia oli nyt 7 %:lla vastaajista. Viikoittaisista niskahartiaseudun kivuista kärsi joka kolmas ja päänsärystä joka neljäs. Päänsärky oli nyt hieman edellistä kyselyvuotta harvinaisempaa. Lähes päivittäistä väsymystä oli 13 %:lla ja masentuneisuutta 11 %:lla. Tänä vuonna ensimmäistä kertaa kartoitettua koulu-uupumusta oli reilulla kymmenesosalla. Lähes joka viides lukiolainen piti omaa terveydentilaansa korkeintaan keskinkertaisena.

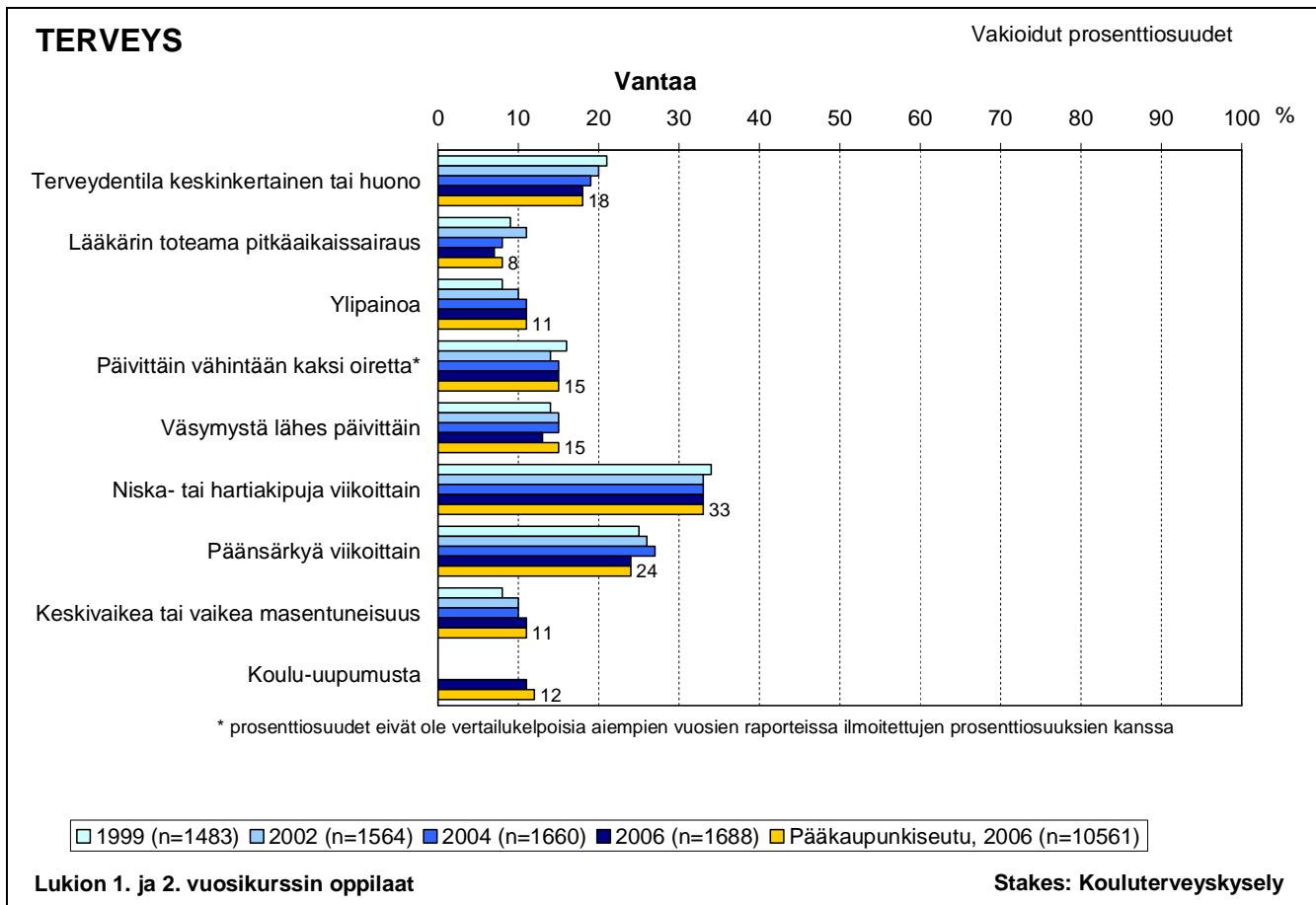
Vantaalla lukiolaistytöillä oli huomattavasti poikia yleisemmin erilaisia oireita (kuvio 17; liite 6). Esimerkiksi 43 %:lla tytöistä ja 24 %:lla pojista oli viikoittain niska-hartiakipuja. Pojat olivat sen sijaan selvästi tyttöjä yleisemmin ylipainoisia (15 % vs. 7 %).

Tarkasteltavat indikaattorit:

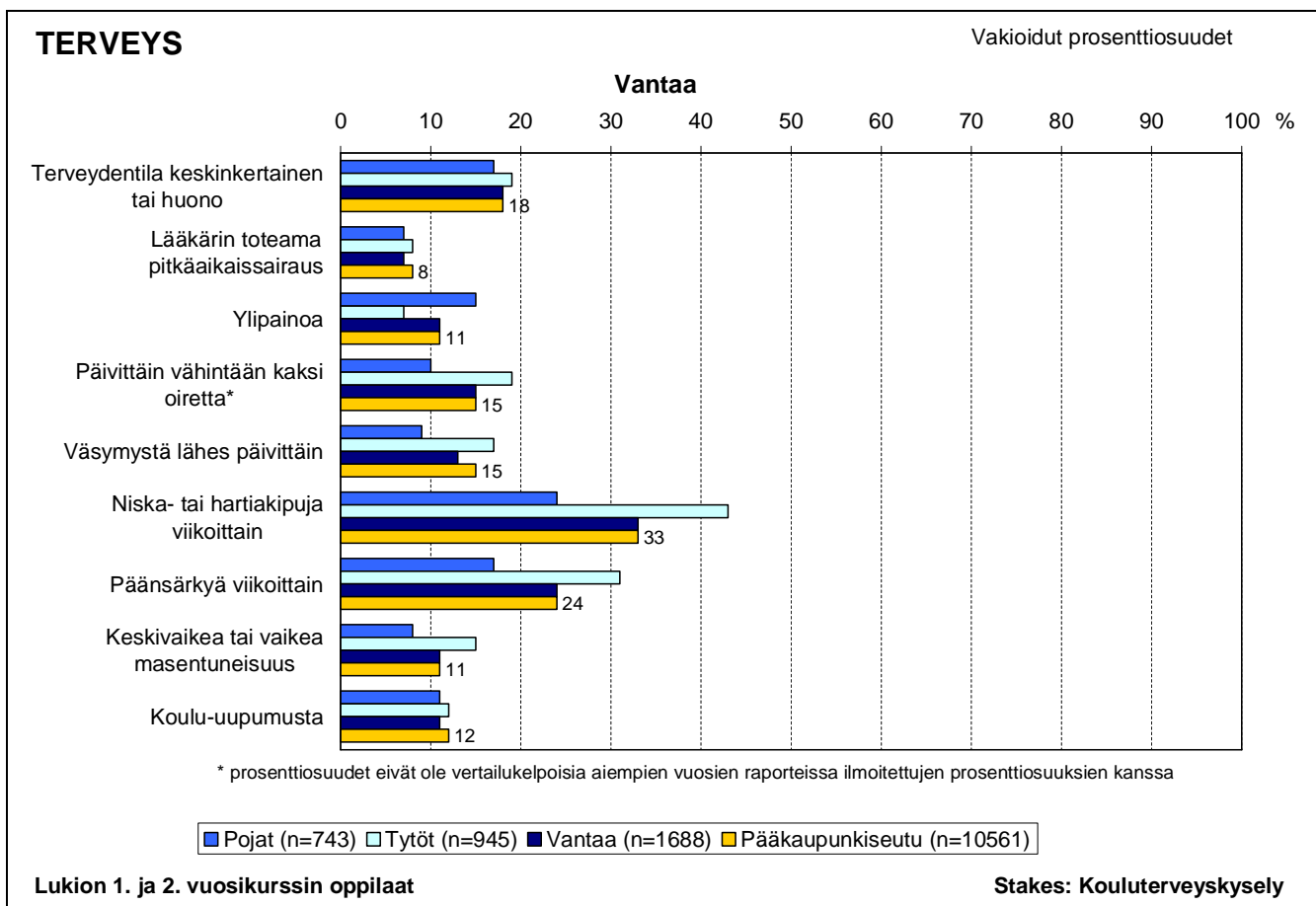
- **Terveydentila keskinkertainen tai huono:** Oppilaan kokema terveydentila on keskinkertainen, melko huono tai erittäin huono.
- **Lääkäriin toteama pitkäaikaissairaus:** Oppilaalla on jokin lääkäriin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.
- **Ylipaino:** Oppilaalla on painoindeksi (BMI = Body Mass Index) mukaan ylipainoa. Painoindeksi on laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja on määritetty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiaille raja on 25 ja nuoremmilla ikäryhmillä pienempi.
- **Päivittäin vähintään kaksi oiretta*:** Oppilaalla on ollut lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.
- **Väsymystä lähes päivittäin:** Oppilaalla on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Niska- tai hartiakipuja viikoittain:** Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Päänsärkyä viikoittain:** Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus:** Masentuneisuutta mitataan 12 kysymyksellä Raitasalon mielialakyselystä, joka perustuu Beckin depressio-mittariin.
- **Koulu-uupumusta:** Koulu-uupumusta mitataan kolmella kysymyksellä, jotka perustuvat Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin BBI-10. Koulu-uupumus koostuu uupumusasteisesta väsymyksestä, kyynisestä asenteesta työhön ja opintojen merkityksen vähentymisestä sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunteesta opiskelijana.

* Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Kuvio 16. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

Kuvio 17. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveystottumukset

Vantaan lukiolaisten terveystottumuksissa oli nähtävissä sekä myönteisiä että kielteisiä muutoksia (kuvio 18; liite 5). Epäterveellisten välipalojen syönti koulussa on vähentynyt edellisestä kyselyvuodesta. Kun vuonna 2004 epäterveellisiä välipaloja söi koulussa vähintään kahdesti viikossa lähes joka kolmas, nyt niitä söi noin joka neljäs. Epäterveellisten välipalojen syönti oli Vantaalla harvinaisempaa kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Myös päihteiden käyttö on vähentynyt päivittäisen tupakoinnin ja huumeekokeilujen osalta. Päivittäin tupakoivia oli nyt 12 %, kun kaksi vuotta aiemmin osuus oli 17 %. Huumeekokeiluja oli 15 %:lla, kun niitä vuonna 2004 oli vielä joka viidennellä.

Myöhään valvominen oli vuonna 2006 aiempaa yleisempää. Lukiolaisista 43 % ilmoitti menevänsä nukkumaan koulupäiviä edeltävinä iltoina myöhemmin kuin kello 23. Hampaiden harjaamista laiminlyötiin edelleen yleisesti. Vain puolet vastaajista pesi hampaansa suositusten mukaisesti vähintään kahdesti päivässä. Kouluruoasta jätettiin syömättä aterianosia hyvin yleisesti ja säännöllinen liikunnan harrastaminen oli hieman harvinaisempaa kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Vantaan lukiolaisista 12 % ilmoitti harrastavansa liikuntaa harvemmin kuin kerran viikossa pääkaupunkiseudun keskiarvon ollessa 9 %.

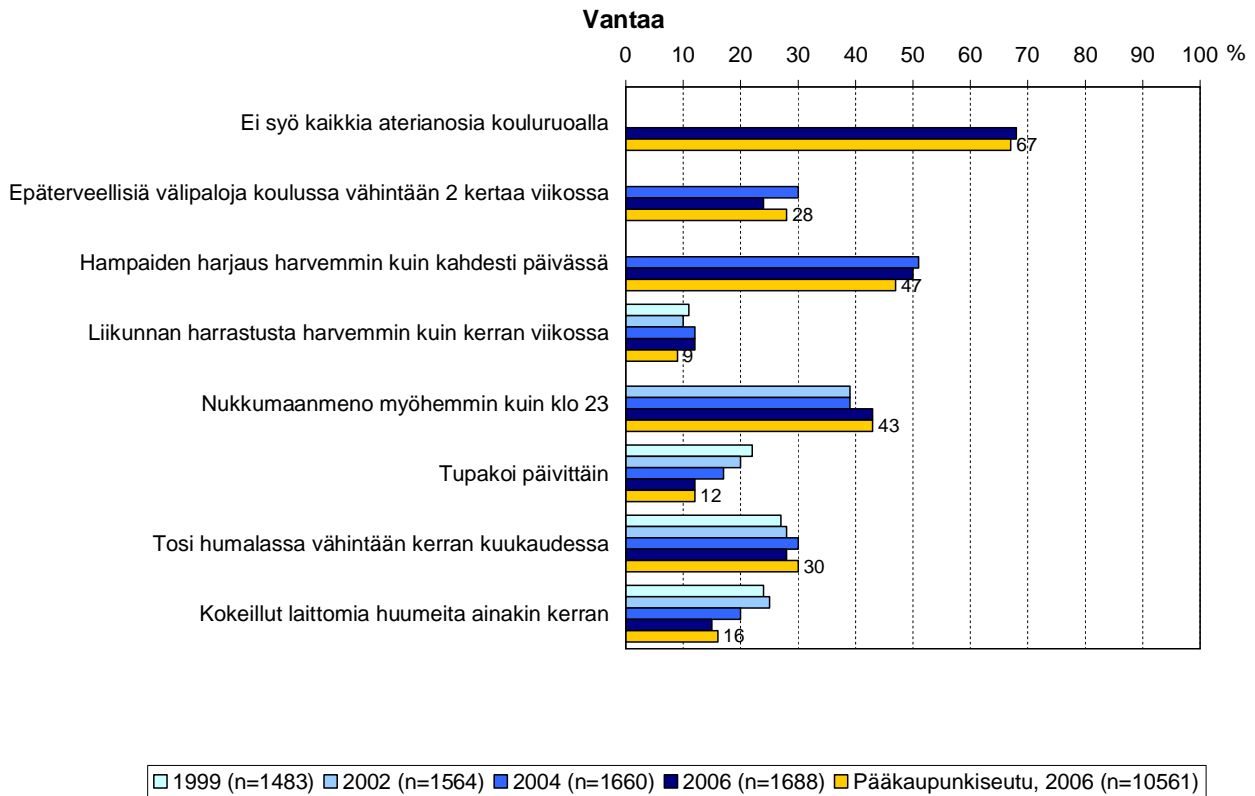
Epäterveellisten välipalojen syöminen koulussa, hampaiden harjaamisen laiminlyöminen, myöhään valvominen koulupäiviä edeltävinä iltoina, säännöllinen humalajuominen ja huumeekokeilut olivat Vantaalaisilla lukiolaispojilla huomattavasti yleisempiä kuin lukiolaistytöillä (kuvio 19; liite 6).

Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla:** Oppilas jättää yleensä syömättä jonkin seuraavista neljästä kouluaterian osasta: pääruoka, salaatti, maito tai piimä, leipä.
- **Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa:** Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviikon aikana vähintään kaksi kertaa viikossa.
- **Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä:** Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.
- **Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa:** Oppilas harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan korkeintaan kerran viikossa.
- **Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23:** Oppilas menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.
- **Tupakoi päivittäin:** Oppilas tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa:** Oppilas käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.
- **Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran:** Oppilas on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumetta.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

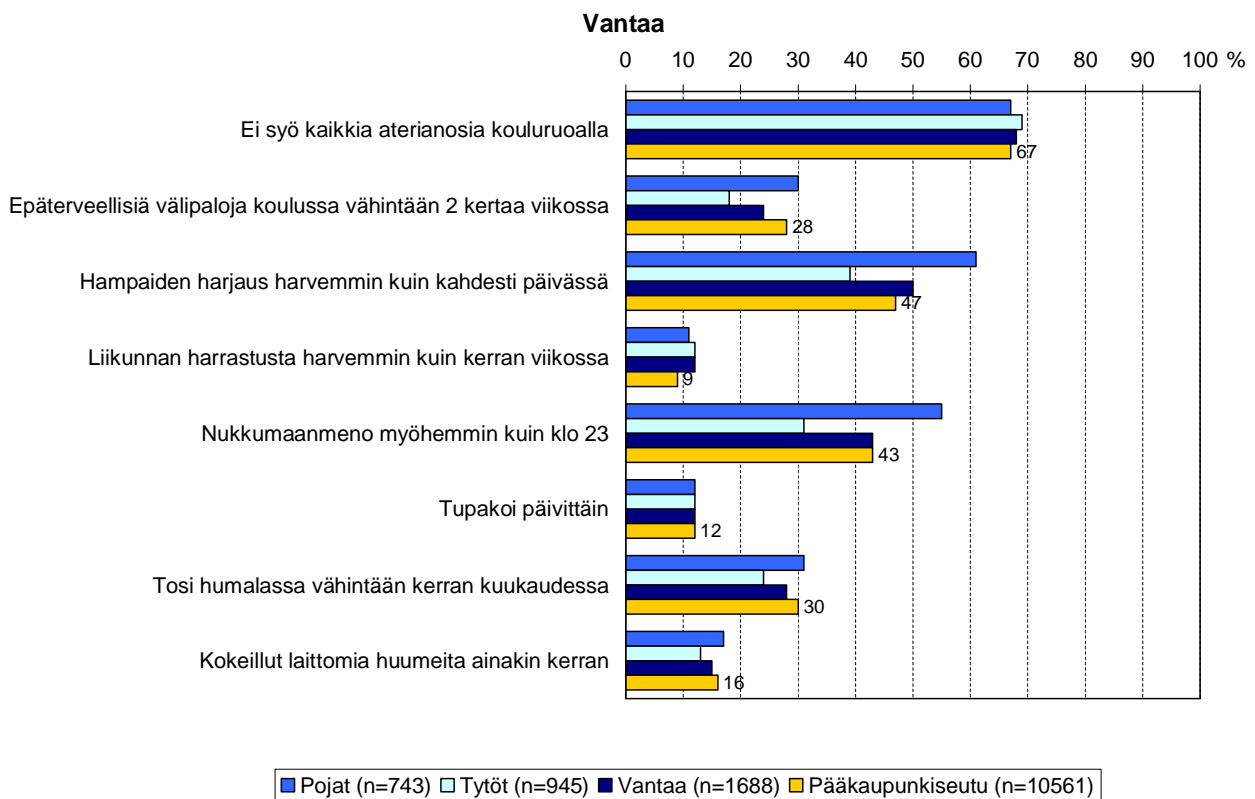
Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 18. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista oppilaista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 19. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

Terveysosaaminen ja oppilashuolto

Terveysosaaminen ja oppilashuolto -indikaattoriryhmä on muodostettu vuonna 2006, mistä syystä suurin osa tuloksista koskee vain tätä vuotta (kuvio 20; liite 5). Lukiolaisista joka neljäs piti terveystiedon opetuksen aiheita kiinnostamattomina ja reilu kolmannes koki, ettei terveystiedon opetus lisännyt valmiuksia huolehtia terveydestä. Lähes joka viidennellä lukiolaisella oli huono päihdetietous ja reilulla kymmenesosalla oli puutteita seksuaaliterveystiedoissa. Vantaan lukiolaisten seksuaaliterveystietous heikkeni hieman edellisestä kyselyvuodesta ja oli nyt keskimääräistä heikompi.

Joka kymmenes lukiolainen koki saavansa huonosti apua koulusta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissaan. Kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyä pidettiin vaikeana lähes yhtä usein kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Vastaaajista 16 % koki kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn vaikeaksi, koululääkärille vastaanotolle pääsyä piti vaikeana 44 %. Tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan on lisääntynyt edellisestä kyselyvuodesta (13 % → 17 %).

Pojat ilmoittivat tyttöjä huomattavasti yleisemmin, etteivät terveystiedon opetuksen aiheet kiinnosta heitä (31 % vs. 18 %) (kuvio 21; liite 6). Poikien tiedot sekä seksuaaliterveydestä että päihteistä olivat huonommat kuin tyttöjen tiedot. Tytöt kokivat kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyn vaikeammaksi kuin pojat.

Tarkasteltavat indikaattorit:

- **Terveytiedon aiheet eivät kiinnosta:** Terveystiedon opetuksen aiheet eivät kiinnosta oppilasta.
- **Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä:** Oppilaan mielestä terveystiedon opetus ei lisää taitoja ja valmiuksia huolehtia terveydestä.
- **Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*:** Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä.
- **Huonot tiedot päihteistä:** Muodostuu kuudesta tupakkaa, nuuskaa ja alkoholia koskevasta väittämästä.
- **Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa:** Oppilas saa melko tai erittäin huonosti apua muihin kuin koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin terveydenhoitajalta, lääkäriltä, koulupsykologilta, kuraattorilta ja opettajalta.
- **Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle:** Oppilas kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle:** Oppilas kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn on melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa:** Oppilas on melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen keskusteltaessa henkilökohtaisista asioista, kuten seksi tai masennus.

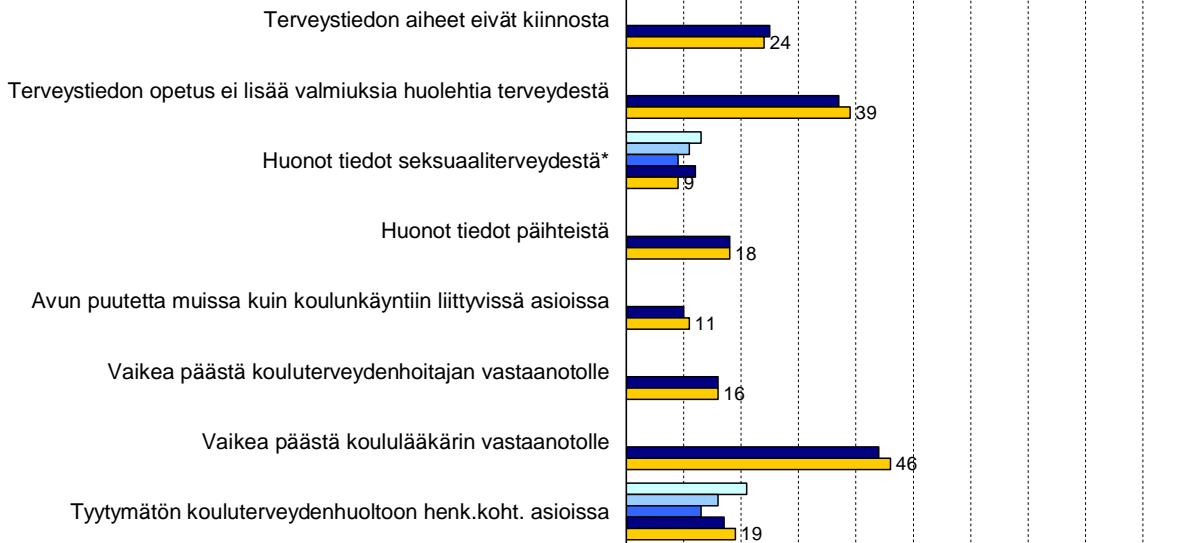
* Vuonna 2004 poistettiin väittämä homoseksuaalisuudesta. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat kuitenkin keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILASHUOLTO

Vakioidut prosenttiosuudet

Vantaa

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 1999 (n=1483) □ 2002 (n=1564) □ 2004 (n=1660) □ 2006 (n=1688) □ Pääkaupunkiseutu, 2006 (n=10561)

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

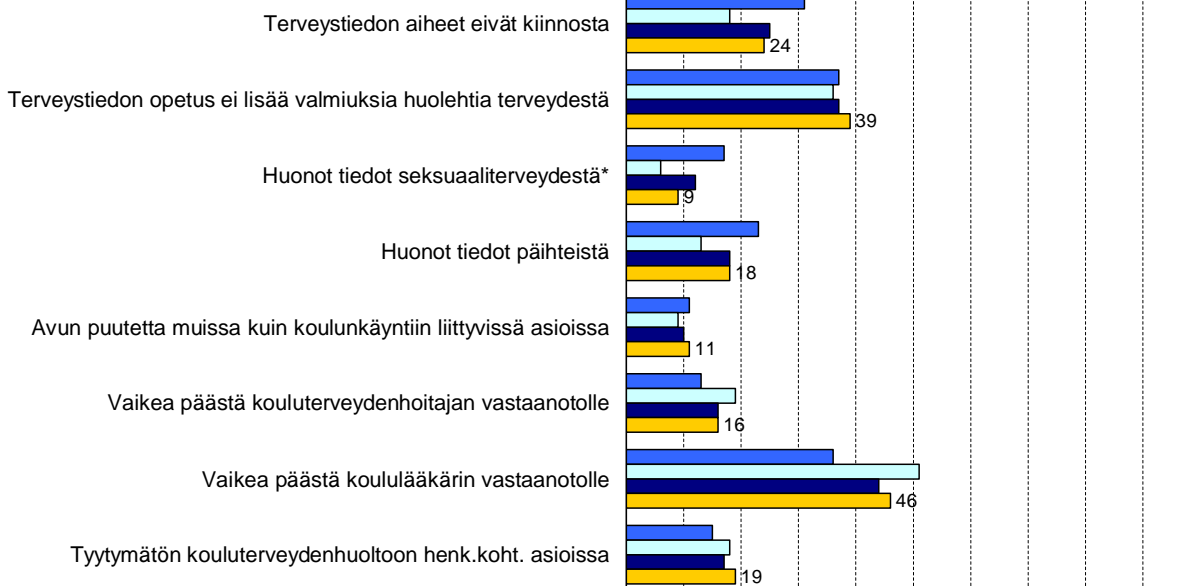
Kuvio 20. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2006 sekä vertailutieto vuonna 2006.

TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILASHUOLTO

Vakioidut prosenttiosuudet

Vantaa

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

■ Pojat (n=743) □ Tytöt (n=945) ■ Vantaa (n=1688) ■ Pääkaupunkiseutu (n=10561)

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 21. Terveysosaamis- ja oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2006.

POHDINTA

Oppimisen ja terveyden yhteys on nostettu viime vuosina esiin useissa opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä käsittelevissä laeissa ja suosituksissa. Valtakunnallisessa Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa korostetaan laaja-alaista hallintosektorit ylittävää yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ohjelmassa kouluja pidetään keskeisinä arkipäivän terveyden edistämisen yhteisinä³. Toisaalta on käyty keskustelua siitä, vaaditaanko kouluilta liikaa, jos niiden odotetaan opetustehtävänsä ohella edistävän lasten ja nuorten terveyttä^{4, 5}. Tutkimustulosten mukaan terveys ja oppiminen liittyvät kiinteästi toisiinsa. Heikon terveyden on havaittu olevan oppimista haittaava tai jopa estävä tekijä. Huomion kiinnittäminen terveysasioihin koulussa on siten tärkeää oppimistulosten saavuttamisen kannalta.⁶

Viime vuosikymmenten aikana terveyden edistämisen näkökulma on saanut vähitellen pysyvän sijan koulujen arjessa. Käsitys koulun terveyden edistämisestä muuttui, kun painopiste koulujen terveyden edistämiseksi siirrettiin yksilöiden terveyskäyttäytymisestä terveyttä edistäviin ympäristöihin⁷. Koulun terveyden edistämiseksi alettiin korostaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka pohjautuu strategia-työhön. Terveystieteistä haluttiin pysyvä osa koulun arkea, jossa tietojen ja taitojen opettelu ohella tarjotaan terveyttä tukevia ympäristöjä ja rakenteita.⁸ Hyvinvointi ja terveys tulisikin ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa ja sen tulisi olla järjestelmällistä, arviointiin pohjautuvaa pitkäjänteistä työtä⁹.

Koulun oppilashuoltoon sisältyy lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Yhdeksi oppilashuollon tavoitteeksi on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty hyvinvoinnin edistäminen koulu yhteisön tasolla.¹⁰ Jotta hyvinvoinnin edistäminen todella toteutuisi koko koulu yhteisössä, työssä tulee olla mukana kaikki koulun toimijat. Perusopetuslaki velvoittaa kuntia ja kouluja yhteistyöhön sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa oppilashuollon järjestämiseksi¹¹. Yhteistyötä korostetaan myös Kouluterveydenhuollon laatusuosituksissa¹². Suositeltavaa on tehdä yhteistyötä myös koulun ulkopuolisten tahojen, kuten nuorisotoimen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Kouluterveyskyselyn tulokset tukevat paikallisella tasolla lasten ja nuorten hyvinvointia edistävän toiminnan valmistelua, seuraamista sekä tuloksellisuuden arviointia. Kouluterveyskyselyn indikaattoreita käytetään muun muassa Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteiden toteutumisen seurannassa. Kouluterveyskyselyn tuloksia on saatavilla Vantaalta vuodesta 1999 alkaen. Seuraavaksi esitetään keskeisimmät Vantaan vuoden 2006 Kouluterveyskyselyn tulosten ilon- ja huolenaiheet. Kuntakohtaisten tulosten jatkokäsittelyä ajatellen otetaan pohdinnassa sen jälkeen esille indikaattoreiden välillä olevia yhteyksiä. Niitä tarkastellaan pääkaupunkiseudun tasolla, jolloin aineisto on riittävän suuri. Valituin osin tarkastellaan myös tuloksiin liittyviä valtakunnallisia lakeja ja suosituksia sekä muiden tutkimusten tuloksia. Lopuksi käsitellään Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämismahdollisuuksia.

³ Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2001. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/terveys/terveys2015.pdf>

⁴ Hagqvist, Curt & Starrin, Bengt: Health education in schools - from information to empowerment models. *Health Promotion International* 12 (1997): 3, 225–232.

⁵ St Leger, Lawrence: What's the place of schools in promoting health? Are we too optimistic? *Health Promotion International* 19 (2004): 4, 405–408.

⁶ Katso edellinen viite.

⁷ Ottawa Charter for Health Promotion. Geneva: WHO, 1986. Ks. myös Konu, Anne: Oppilaiden hyvinvointi koulussa. *Acta Universitatis Tamperensis* 887. Tampere: Tampere University Press, 2002. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5445-6.pdf> ja Koulun hyvinvointiprofiili <http://www2.edu.fi/hyvinvointiprofiili>.

⁸ Katso viite 5.

⁹ Katso viite 3.

¹⁰ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus, 2004. http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf

¹¹ Ks. myös Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:33. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2006. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/06/h1153307365811/passthru.pdf>

¹² Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2004:8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2004. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2004/08/pr1092909444623/passthru.pdf>

Ilon- ja huolenaiheet Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan

Vuoden 2006 Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan erityisiä ilon- ja huolenaiheita Vantaalla olivat:

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Peruskoulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yläluokkalaisten vanhempien työttömyys oli aiempaa harvinaisempaa • Vanhemmat tiesivät nuorten viikonloppuiltojen viettoapaikan aiempaa useammin • Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa olivat aiempaa harvinaisempia • Toistuvaan rikkeiden tekoon sortui aiempaa harvemmat • Koulun fyysiset työolot arvioitiin aiempaa paremmiksi, työoloja pidettiin myös parempina kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin • Koulutyöhön liittyvää työmäärää pidettiin sopivana aiempaa useammin ja hieman keskimääräistä useammin • Epäterveellisten välipalojen syönti vähentyi edellisestä kyselyvuodesta • Humalajuominen oli aiempaa harvinaisempaa • Huumekokeilut vähenivät ja olivat selvästi harvinaisempia kuin 2000-luvun alussa • Nuorten seksuaaliterveystietous oli aiempaa parempi <p>Lukio</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ydinperhe oli perherakenteena aiempaa yleisempi ja myös keskimääräistä yleisempi • Vanhemmat tiesivät hieman aiempaa useammin nuorten viikonloppuiltojen viettoapaikan • Koulun fyysiset työolot arvioitiin aiempaa paremmiksi, työoloja pidettiin myös parempina kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin • Epäterveellisten välipalojen syönti vähentyi edellisestä kyselyvuodesta • Päivittäinen tupakointi ja huumekokeilut vähentyivät ja olivat nyt aiempaa harvinaisempia	<p>Peruskoulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yläluokkalaisten vanhempien tupakointi oli edelleen yleistä • Päänsärystä ja niskahartiaseudun kivuista kärsittiin edelleen melko yleisesti • Kouluruoasta jätettiin usein syömättä ateriansosia • Hampaiden harjaamista laiminlyötiin edelleen hyvin yleisesti • Koululääkärin vastaanotolle pääsyä pidettiin usein vaikeana • Tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan lisääntyi ja oli nyt aiempaa yleisempää <p>Lukio</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhempien tupakointi oli vähenemistään huolimatta melko yleistä • Läheisen ystävän puute oli aiempaa yleisempää ja myös keskimääräistä yleisempää • Koulutyöhön liittyvää työmäärää pidettiin yleisesti liian suurena • Viikoittaisesta päänsärystä ja niskahartiaseudun kivuista kärsittiin edelleen yleisesti • Kouluruoasta jätettiin usein syömättä ateriansosia • Hampaiden harjaamista laiminlyötiin edelleen yleisesti • Säännöllinen viikoittainen liikunnan harrastaminen oli harvinaisempaa kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin • Myöhään valvominen arki-iltoina lisääntyi • Seksuaaliterveystietous heikkeni edellisestä kyselyvuodesta ja oli nyt hieman keskimääräistä heikompi • Koululääkärin vastaanotolle pääsyä pidettiin vaikeana yleisesti • Tyytymättömyys kouluterveydenhuollon toimivuutta kohtaan oli edellistä kyselyvuotta yleisempää

Nuorten terveys, hyvinvointi ja terveystottumukset: suosituksia ja tutkimustuloksia

"Lasten hyvinvointi lisääntyy, terveydentila paranee ja turvattuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi." (Terveys 2015 -kansanterveysohjelma)

"Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielen-terveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia." (Perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2004)

"Suomalaisten tyytyväisyys terveystalv palvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen sekä koettu oma terveyden-tila ja kokemukset ympäristön vaikutuksesta omaan terveyteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla." (Terveys 2015 -kansanterveysohjelma)

"Kunnat suuntaavat voimavaroja kouluterveydenhuollon toimintaan kouluterveydenhuollon laa-tusuositusten mukaan." (Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2004–2007¹³)

Kouluterveyskyselyn Vantaan aineistossa nuorten oireisuus oli yleistä. Tytöt raportoivat erilaisia oi-reita selvästi useammin kuin pojat. Viikoittaisia niska-hartiansseudun kipuja ja päänsärkyä oli vajaalla kolmasosalla yläluokkalaisista. Lukiolaisilla niska-hartiakivut olivat yleisempiä ja päänsärky hieman harvinaisempaa kuin yläluokkalaisilla. Lähes päivittäistä väsymystä poti 15 % yläluokkalaisista ja lu-kiolaisista. Aiemmissä selvityksissä nuorten oireilu on voimakkaassa yhteydessä nukkumaanmenoai-kaan. Niillä nuorilla, jotka valvovat puoleenyöhön, on oireita 3–4-kertaisesti verrattuna nuoriin, jotka menevät nukkumaan aiemmin kuin kello 22.30.¹⁴ Kouluterveyskyselyn pääkaupunkiseudun aineistos-sa myöhään valvominen oli yleisempää niillä yläluokkalaisilla, joiden vanhemmat tiesivät harvoin lastensa viikonloppuiltojen viettopaikan, ja jotka joivat itsensä säännöllisesti humalaan. Myöhään val-vominen oli lukiolaisilla yhteydessä opiskeluvaikeuksiin. Sekä peruskoululaisilla että lukiolaisilla myöhään valvominen oli yhteydessä koulusta lintsuamiseen.

Kouluterveyskyselyssä mitattiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa oppilaiden koulu-uupumusta. Ky-symykset perustuivat Katariina Salmela-Aron ja Petri Näätäsen laatimaan koulu-uupumusmittariin (BBI-10), joka on suunniteltu koulu-uupumuksen kartoittamiseen yksilötasolla. Koulu-uupumus on pitkittynyt stressioireyhtymä, joka kehittyy jatkuvan kouluun liittyvän stressin seurauksena. Koulu-uupumukseen liittyy uupumusasteinen väsymys, voimakkaat riittämättömyyden tunteet tai voimakas kynnistynyt suhtautuminen koulunkäyntiin.¹⁵

Aiempien tutkimustulosten mukaan joka kymmenes nuori on koulu-uupunut ja lähes joka kolmas on riskissä uupua. Koulu-uupumuksen on todettu olevan tytöillä poikia yleisempää. Peruskoululaisista 9.-luokkalaiset ovat 8.-luokkalaisia useammin uupuneita ja lukiossa uupuneisuus on puolestaan ylei-sempää kuin peruskoulussa.¹⁶ Kouluterveyskyselyn Vantaan tulokset tukivat aiempia havaintoja kou-lu-uupumuksen yleisyydestä ja sukupuolijakautuneisuudesta. Pääkaupunkiseudun aineistossa koulu-uupumus oli yleisempää monioireisilla oppilailta sekä niillä, joilla oli opiskeluvaikeuksia ja jotka ko-kivat ongelmia koulun ilmapiirissä.

Kun pääkaupunkiseudun aineistossa tarkasteltiin koulu-uupumuksen yhteyttä masentuneisuuteen, ha-vaittiin näiden olevan yhteydessä toisiinsa. Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus ei kuitenkaan seli-tä yksinään koulu-uupumusta, sillä uupuneista noin 60 %:lla ei ilmennyt masentuneisuutta. Sekä ma-sentuneisuutta että koulu-uupumusta, oli pääkaupunkiseudulla 5 %:lla nuorista. Masentuneisuus oli yleisempää monioireisilla sekä niillä, joilla oli keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Masentu-neisuus oli myös yleisempää nuorilla, jotka olivat ilman läheistä ystävää tai joilla oli opiskeluvaikeuksia.

Nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta on myönteistä nuorten rikos- ja rikekäyttäytymisessä 2000-luvulla tapahtuneet suuret muutokset. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tulosten mukaan nuorten omaisuuteen kohdistuva rikollisuus on vähentynyt huomattavasti. Myös väkivaltaisten tekojen ja vä-kivaltaa kokeneiden nuorten osuudet ovat vähentyneet selvästi. Nuorten rikoskäyttäytymiseen ovat

¹³ Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2004–2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003:20. Helsinki: Sosiaa-li- ja terveysministeriö, 2004. <http://www.stm.fi/Resource.phx/hankk/hankk/tato/tato.htx.i806.pdf>

¹⁴ Rimpelä, Matti & Rimpelä, Arja: Kouluterveyskysely 2002: myöhäinen nukkumaanmeno aika ja univaje lisäävät nuorten oireisuutta. Kou-luterveys 2002 -tiedotuslehti n:o 15:23–24. Stakes 2002. Internet-sivuilla: info.stakes.fi/kouluterveyslehti > lehtiarkisto. (Viitattu 12.6.2006.)

¹⁵ Salmela-Aro, Katariina & Näätänen, Petri: Nuorten koulu-uupumusmittari BBI-10. Helsinki: Edita, 2005.

¹⁶ Katso edellä mainittu viite.

voimakkaassa yhteydessä vanhempien tuki, nuoren koulumenestys ja itsekontrolli. Perhe vaikuttaa rikoskäyttäytymistä ehkäisevästi tukiessaan nuoren koulumenestystä ja itsekontrollia.¹⁷ Kodin ja koulun välinen yhteistyö voidaan nähdä ensiarvoisen tärkeäksi nuorten rikoskäyttäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Kouluterveyskyselyn pääkaupunkiseudun tuloksissa toistuva rikkeiden tekeminen ja fyysisen uhan kokeminen olivat selvästi yhteydessä päihteiden käyttöön.

Kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuutta tarkasteltiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa erikseen sekä kouluterveydenhoitajan että -lääkärin osalta. Vantaalla nuoret kokivat lääkärin vastaanotolle pääsyn selvästi vaikeammaksi kuin terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn. Lähes joka toinen piti lääkärin vastaanotolle pääsyä vaikeana; tytöt poikia useammin. Pääkaupunkiseudulla kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyn vaikeaksi kokevista noin puolet ilmaisi tyytymättömyytensä kouluterveydenhuollon toimivuuteen. Tyytymättömiä oltiin erityisesti, jos terveydenhoitajan palvelujen saatavuus oli heikkoa.

Kouluterveydenhuollon saatavuuden ohella tarkasteltiin koulukuraattorin ja -psykologin palvelujen saatavuutta Vantaalla. Viidesosa peruskoululaisista ja noin 40 % lukiolaisista koki kuraattorin vastaanotolle pääsyn vaikeaksi. Psykologin vastaanotolle pääsyä piti vaikeana 45 % kaikista vastaajista. Nuorilta kysyttiin myös, kuinka hyvin he uskovat saavansa apua koulusta muihin kuin koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyviin ongelmiin. Vantaalla koulupsykologilta tai -kuraattorilta sekä opettajalta uskottiin saatavan apua selvästi huonommin kuin kouluterveydenhuollosta. Noin kaksi viidestä yläluokkalaisesta uskoi saavansa huonosti apua psykologilta, kuraattorilta tai opettajalta ja vajaa kolmannes kouluterveydenhuollosta. Lukiolaisten tilanne oli hieman parempi psykologin, opettajan ja kouluterveydenhoitajan osalta.

"Koululaisilla on mahdollisuus terveelliseen kouluateriaan ja terveellisiin välipaloihin koulupäivän aikana ja mahdollisuus käyttää vettä janojuomana." (Kouluterveydenhuollon laatusuositus)

"Virvoitusjuoma- ja karamelliautomaatit tai näiden tuotteiden myynti eivät kuulu kouluun." (Kouluterveydenhuolto 2002¹⁸)

"Kouluissa vältetään kouluaikaan makeisten ja virvoitusjuomien myyntiä." (Kouluterveydenhuollon laatusuositus)

"Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan keskeiset periaatteet kouluruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen tavoitteet." (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004)

Tasapainoinen kouluateria koostuu pääruoasta, salaattista, leivästä ja maidosta. Kouluterveyskyselyn Vantaan aineistossa vain neljäsosa peruskoululaisista ja kolmasosa lukiolaisista ilmoitti syövänsä koulussa kaikki aterianosat. Noin viidesosalta yläluokkalaisista ja kymmenesosalta lukiolaisista jäi pääruoka yleensä syömättä. Aamupala jäi väliin lähes joka viidenneltä peruskoululaiselta ja joka seitsemänneltä lukiolaiselta. Monesti kouluruoan syömättä jäämisestä aiheutunut energiantarve korvataan epäterveellisillä välipaloilla, kuten makeisilla, limsalla, jäätelöllä tai hampurilaisilla.¹⁹ Epäterveelliset välipalat ja napostelu ovat riski suun terveydelle erityisesti siitä syystä, että vain vähemmistö nuorista harjaa hampaansa suositusten mukaan. Hampaiden harjaamista laiminlyövät varsinkin pojat.^{20, 21}

Liiallinen energiansaanti ja liikunnan vähäisyys johtavat helposti painonnousuun. Vantaalaisten nuorten ylipainoisuus on lisääntynyt vähitellen 2000-luvulla. Vuonna 2006 ylipainoisia oli noin 12 % oppilaista. Ylipainoisuus oli pojilla tyttöjä yleisempää. Pääkaupunkiseudun aineistossa kokemus omasta terveydentilasta oli yhteydessä ylipainoon; keskinkertaiseksi tai huonoksi terveydentilansa kokevilla oli useammin ylipainoa kuin niillä, jotka pitivät terveydentilaansa hyvänä. Lasten ja nuorten ravitsemuskasvatuksen ydintavoitteisiin sisältyvät normaalin painonkehityksen ja kasvun turvaaminen ja ylipainon eh-

¹⁷ Kivivuori, Janne & Salmi, Venla: Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Teemana sosiaalinen pääoma. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2005.

¹⁸ Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Oppaita 51. Saarijärvi: Stakes, 2002.

¹⁹ Luopa, Pauliina & Räsänen, Minna & Jokela, Jukka & Rimpelä, Matti: Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset vuosina 1999–2004. Aiheita 12/2005. Helsinki: Stakes, 2005.

²⁰ Honkala, Sisko & Honkala Eino: Koululaisten suun terveystottumukset vuosina 1984–2002. Teoksessa Kannas, Lasse (toim.): Koululaisten terveys ja terveyskäyttäytyminen muutoksessa. WHO-Koululaistutkimus 20 vuotta. Terveiden edistämisen tutkimuskeskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2004, 217–237.

²¹ Katso viite 15.

käisy. Kouluilla on hyvät mahdollisuudet tukea lasten ja nuorten terveellisten ruokailutottumusten kehittämistä ja siten myös ehkäistä ylipainon lisääntymistä.²²

"Nuorten tupakointi vähenee siten, että 16–18-vuotiaista alle 15 % tupakoi; nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa." (Terveys 2015 -kansanterveysohjelma)

"Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden mm. tupakoinnin ja päihteiden käytön ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi." (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004)

Nuorten tupakointi on vähentynyt Kouluterveyskyselyn mukaan Vantaalla koko 2000-luvun ajan. Pääkaupunkiseudun aineistossa tupakointi oli yleisempää niillä nuorilla, joiden vanhemmista vähintään toinen tupakoi. Alkoholin käytön osalta muutokset olivat Vantaalla myönteisiä. Raittiiden osuus lisääntyi yläluokkalaisilla ja alkoholin kuukausittainen käyttö vähentyi sekä yläluokkalaisilla että lukiolaisilla. Myös humalajuominen oli edellistä kyselyvuotta harvinaisempaa, joskin edelleen melko yleistä. Vantaalla joka kuudes yläluokkalainen ja runsas neljäsosa lukiolaisista joi itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Tupakointi ja humalajuominen olivat Kouluterveyskyselyn pääkaupunkiseudun tulosten mukaan yhteydessä toistuvaan rikkeiden tekoon ja koulusta lintsaamiseen. Näillä nuorilla myös vanhemmat olivat muita useammin tietämättömiä lastensa viikonloppuiltojen vietto-paikasta. Huolestuttavaa on, että tupakan ja alkoholin ostamista pidetään usein helppona. Vantaalla tupakan oston koki helpoksi kolme neljästä peruskoulun yläluokkalaisesta ja 84 % lukiolaisista. Lähes yhtä useat pitivät keskioluen ostamista helppona.

Miten Kouluterveyskyselyn tuloksia on hyödynnetty?

Valtakunnallisesti Kouluterveyskyselyn hyödyntämistä on tutkittu huhtikuussa 2005 kahdella kyselyllä, jotka Stakes teki yhteistyössä Opetushallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Toinen kyselyistä kohdistettiin peruskoulun yläluokkien rehtoreille ja toinen terveyskeskusten johtaville hoitajille. Kyselyillä selvitettiin Kouluterveyskyselyn tulosten saatavuutta ja hyödyntämistä. Samalla kysyttiin terveystiedon opetuksesta sekä kouluterveydenhuollon oppaan ja laatusuosituksen hyödyntämisestä. Raportti on luettavissa kokonaisuudessaan Kouluterveyskyselyn internetsivuilla²³.

Rehtoreille tehdyn kyselyn mukaan Kouluterveyskyselyn tulokset oli esitelty oppilaille reilusti yli puolessa peruskouluista ja useimmiten niistä oli myös keskusteltu oppilaiden kanssa. Vanhemmille tulokset esiteltiin yleensä vanhempainilloissa. Tulosten esittely oppilaille ja vanhemmille ei juuri johtanut jatkotoimenpiteisiin. Tuloksia oli käyty läpi myös vanhempainyhdistysten kokouksissa ja kotikoulu -toimikunnassa. Erityisen tehokkaasti tuloksia oli hyödynnetty oppilashuollossa ja melko usein opettajien keskuudessa.

Muiden tahojen kanssa tuloksia oli käsitelty varsin vähän. Useimmiten ne oli jaettu tiedoksi sivistys- tai opetuslautakunnalle, sosiaali- ja terveystoimelle sekä nuorisotoimelle. Tuloksia oli käsitelty myös erilaisissa yhteistyöryhmissä, aluepalavereissa sekä erilaisissa koulujen ja alueellisten hankkeiden työryhmissä. Lisäksi niitä oli käsitelty naapurikoulujen, ammattikorkeakoulujen, seurakunnan nuorisotyöntekijöiden sekä alueiden virkamiesten kanssa.

Kouluissa oli usein pyydetty erilaisia asiantuntijoita avuksi tulosten esittelyyn, esimerkiksi terveydenhoitajia, nuorisotyöntekijöitä, poliisia tai Kouluterveyslähettäjiä. Tuloksista tiedottamisessa oli hyödynnetty oman koulun kotisivuja, tiedotuslehtiä ja paikallisia tiedotusvälineitä.

Kouluterveyskyselyn tulokset olivat rehtorien arvioiden mukaan vaikuttaneet toimintaan oppilashuollossa ja terveystiedon opetuksessa sekä koulukiusaamisen ja tupakoinnin vähentämiseen tähtäävissä toimissa. Avointen vastausten mukaan Kouluterveyskysely nähtiin opettajien tai rehtorin näkemysten vahvistajana. Tuloksia käytettiin koulun tai yksittäisten toimintojen kehittämiseen ja niillä oli perus-

²² Valtion ravitsemusneuvottelukunta. Toimintaohjelma kansallisten ravitsemussuosituksen toteuttamiseksi. Helsinki: Edita, 2003.

²³ Rimpelä, Matti & Ojajärvi, Anni & Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne: Kouluterveyskysely, kouluterveydenhuolto ja terveystieto. Perusraportti kyselystä yläkouluille ja terveyskeskuksille. Työpapereita 1/2005. Helsinki: Stakes, 2005. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T1-2005.pdf>

teltu muun muassa välipalakokeiluja ja koulun työolojen parantamista. Kyselyn yhtenä vaikutuksena todettiin olevan yhteistyön lisääntyminen eri toimijoiden välillä.

Terveyskeskuksissa tulokset oli jaettu lähes aina tiedoksi kouluterveydenhoitajille, ja joka toisessa terveyskeskuksessa oli sovittu jatkotoimenpiteistä. Tulokset oli useimmiten toimitettu myös koululääkäreiden käyttöön. Avovastausten perusteella tuloksia oli käsitelty myös mielenterveystyötä tekevien ja perheneuvoloissa työskentelevien henkilöiden kanssa. Tuloksia oli hyödynnetty useissa yhteistyöprojekteissa ja työryhmissä, joissa käsiteltiin muutenkin lasten ja nuorten asioita, terveyden edistämistä, mielenterveyttä tai ehkäisevää päihdetyötä.

Terveyskeskuksissa Kouluterveyskyselyn tulokset tarkensivat kouluterveydenhuollon toiminnan painopistealueita ja suuntasivat kehittämistoimintaa. Tuloksilla oli ollut vaikutusta resursointiin, kouluterveydenhuollon kehittämiseen, mm. palvelujen saatavuuteen ja terveystarkastusten sisältöihin. Erillisiä aihealueita, joilla oli tehty tulosten pohjalta toimenpiteitä, olivat muun muassa nuorten päihteidenkäyttö, mielenterveys, terveystottumukset yleisesti ja koulujen fyysiset työolot.

Pääkaupunkiseudulla kyselyn tulosten hyödyntämistä ja tuloksista tiedottamista koordinoi Pääkaupunkiseudun Kouluterveyskyselytyöryhmä. Kyselyn tulosten pohjalta työryhmä on nostanut esiin tärkeinä pitämiänsä teemoja. Vuoden 2002 tulokset osoittivat nuorten valvovan myöhään koulupäiviä edeltävinä iltoina. Uni-lehtisessä (2003) haluttiin korostaa unen ja levon merkitystä nuorten hyvinvoinnille. Vuoden 2004 kyselyssä kartoitettiin ensimmäistä kertaa hampaiden harjaamistottumuksia. Tulokset osoittivat, että vain noin puolet nuorista harjasi hampaansa suositusten mukaisesti. Vuonna 2005 ilmestyi H.A.M.P.A.A.T.-räppi, jonka työryhmä on tuottanut yhdessä espooalaisten, helsinkiläisten ja vantaalaisten koululaisten ja opettajien kanssa. Terveysaineistot soveltuvat käytettäväksi niin lasten, nuorten kuin heidän vanhempiansa kanssa.

Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen kunnan strategiatyössä

Paikallisesti toteutettavan terveyden edistämisen suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisyyden varmistamiseksi nuorten hyvinvointia tulee seurata ja arvioida säännöllisin väliajoin. Kouluterveyskysely on väline lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan sekä kunnan että koulun tasolla. Paikallistason tuloksia on mahdollisuus verrata myös Etelä-Suomen läänin ja valtakunnan tilanteeseen. Näin voidaan asettaa konkreettisia tavoitteita lähivuosille.

Useissa kunnissa Kouluterveyskyselyn tiedot on yhdistetty muuhun lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavaan tietoon erityiseksi lasten ja nuorten hyvinvointitilinpidoiksi. Siihen on koottu hyvinvointia kuvaavaa ajantasaista tietoa tilastojen, tutkimusten ja kokemusten pohjalta. Hyvinvointitilinpidon pohjalta voidaan tehdä hyvinvointikertomus, jossa kuvataan tiiviisti viime vuosien hyvinvoinnin kehitystä ja toteutunutta toimintaa, sekä käytettävissä olevien voimavarojen suhdetta näihin tarpeisiin (ks. <http://info.stakes.fi/hyvinvointikertomus>). Hyvinvointikertomus on pohjana hyvinvointiohjelmalle tai -strategialle, suunnitelmallisesti valitulle toimintalinjalle. Useissa kunnissa on laadittu erillinen lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma, jossa kuvataan nuorten hyvinvointia ja olemassa olevia palveluita sekä kerätään kehittämissuhteita. Näiden pohjalta kehitetään eri tahojen toimintaa nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Mistä apua tulosten hyödyntämiseen?

Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämisen helpottamiseksi perustettiin marraskuussa 2003 Kouluterveyslähettiläverkosto. Kouluterveyslähettiläät ovat sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisia, esimerkiksi ammattikorkeakoulun lehtoreita tai kouluterveydenhoitajia. He tarjoavat Kouluterveyskyselyn pohjalta koulutusta sekä konsultointi-, kehittämis- ja tutkimuspalveluja kunnille, kouluille ja muille yhteisöille. Kouluterveyslähettiläs voi toimia mm. luennoitsijana, asiantuntijana vanhempainiloissa, sovitun projektityön tai oppilastyönä tehtävän intervention suunnittelijana ja ohjaajana. Palvelu muokataan aina tilaajan toiveiden mukaisesti ja yhteistyöstä tehdään kirjallinen toimintasuunnitelma.

Koulun terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen nähdään Kouluterveyslähettilästoiminnassa suunnitelmallisena ja olemassa olevaan tietoon pohjautuvana toimintana. Tärkeää on tarkastella myös koulussa käytössä olevia hyvinvointia tukevia toimintatapoja ja suunnitelmia. Kehittämisen kannalta

olennaiset terveyden ja hyvinvoinnin painopistealueet saadaan kartoitetuksi olemassa olevaa tietoa ja kokemuksia analysoimalla. Analysoidun tiedon pohjalta on mahdollisuus tehdä toimintasuunnitelma. Kouluterveyslähettiläs voi auttaa koulu yhteisöä sen läpiviemisessä sekä yhteistyökumppaneiden valinnassa ja verkostoitumisessa.

Edellä esitettyä lähestymistapaa kokeillaan parhaillaan Kouluterveyskyselystä toimintaan - kehittämishankkeessa. Hankkeen tavoitteena on kehittää toimintamalli kouluikäisten nuorten sekä koulu yhteisöjen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kouluterveyslähettiläsverkostoa koordinoi Stakes. Lisätietoja ja yhteystiedot ovat osoitteessa <http://info.stakes.fi/kouluterveyslahettilaat>.

LIITTEET

Liite 1. Indikaattoreiden muodostaminen

Kysymysnumerot viittaavat vuoden 2006 Kouluterveyskyselyn lomakkeeseen. Osa indikaattoreista on muutettu, mistä on maininta indikaattorikuvauksen huomautus-kentässä. Muutettujen indikaattoreiden prosenttiosuuksia ei voi verrata aiempien vuosien raporteissa ilmoitettuihin prosenttiosuuksiin. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat kuitenkin keskenään vertailukelpoisia.

Elinolot

Perherakenteena muu kuin ydinperhe, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.

Indikaattorin muodostus:

99. Kuuluuko perheeseesi? (Pisteytys: Äiti ja isä=0; Äiti ja isäpuoli, Isä ja äitipuoli, Vain äiti, Vain isä, Avo-/aviomies tai -vaimo, Joku muu huoltaja=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Ainakin yksi vanhemmista tupakoi, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.

Indikaattorin muodostus:

63. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi?

- Äiti (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut=0; Tupakoi nykyisin=1; En osaa sanoa=0)

- Isä (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut=0; Tupakoi nykyisin=1; En osaa sanoa=0). *Mukaan otettiin 1-2 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2004 äidin ja isän tupakointia koskevat kysymykset yhdistettiin saman kysymyksen alakohdiksi.

Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

98. Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen vuoden aikana työttöminä tai pakkolomalla? (Pisteytys: Ei kumpikaan=0; Toinen vanhemmistani, Molemmat vanhempani=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Käyttövarat yli 17 euroa viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on käytössään keskimäärin yli 17 euroa viikossa.

Indikaattorin muodostus:

101. Kuinka paljon Sinulla on rahaa käytettävissäsi keskimäärin viikossa (viikkorahaa tai muita tuloja, jotka saat käyttää niin kuin haluat)? (Pisteytys: Alle 2 euroa, 3-6 euroa, 7-9 euroa, 10-17 euroa=0; 18-35 euroa, Yli 35 euroa=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2002 siirretty markoista euroihin. Vuonna 2006 yhdistettiin vaihtoehdot "1 euroa" ja "1-2 euroa" vaihtoehdoksi "alle 2 euroa".

Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuitansa.

Indikaattorin muodostus:

95. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina=0; Tietävät joskus, Useimmiten eivät tiedä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.

Indikaattorin muodostus:

96. Pysytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi? (Pisteytys: En juuri koskaan=1; Silloin tällöin, Melko usein, Usein=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Ei yhtään läheistä ystävää, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.

Indikaattorin muodostus:

93. Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi? (Pisteytys: Ei ole läheisiä ystäviä=1; On yksi läheinen ystävä, On kaksi läheistä ystävää, On useampia läheisiä ystäviä=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

92. Onko Sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?

- Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä (Pisteytys: Kyllä=1; Ei=0)

- Uhattu vahingoittaa ruumiillisesti (Pisteytys: Kyllä=1; Ei=0)

- Käyty ruumiillisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta (Pisteytys: Kyllä=1; Ei=0). *Mukaan otettiin 1-3 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2002 lomakkeesta jätetty pois elinaikana rikkeiden kohteeksi joutuminen ja kysytty sitä vain 12 kuukauden ajalta. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2000–2001 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.

Indikaattorin muodostus:

91. Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehnyt seuraavia asioita?

- Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seiniiin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Tahallisesti vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle kuuluvaa omaisuutta (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Hakannut jonkun (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3). *Mukaan otettiin 2-15 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2002 lomakkeesta jätetty pois elinaikana tehdyt rikkeet ja kysytyt niitä vain 12 kuukauden ajalta. Alakohdaksi kysymyssarjaan lisätty "Osallistunut tappeluun" (ei mukana indikaattorissa). Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2000–2001 raporteissa ilmoitettujen prosentiosuuksien kanssa.

Kouluolot

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % (tieto saatavilla vuodesta 1997)

Lyhyt kuvaus: Työskentelyä haittaavat tekijät ovat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epämukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.

Indikaattorin muodostus:

8. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa?

- Opiskelutilojen ahtaus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Melu, kaiku (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Sopimaton valaistus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Lämpötila (kuumuus, kylmyys, veto) (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Likaisuus, pölyisyys (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Epämukavat työtuolit tai -pöydät (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Huonot sosiaalitulat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat) (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Tapaturmavaara (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3). *Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.*

Koulutapaturma lukuvuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.

Indikaattorin muodostus:

90. Onko Sinulle tämän lukuvuoden aikana sattunut koulussa tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

- Välitunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan=0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin=1)
- Liikuntatunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan=0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin=1)
- Tekstiili- tai teknisen työn tunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan=0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin=1)
- Muulla tunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan=0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin=1)
- Koulumatkalla (Pisteitys: Ei kertaakaan=0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin=1). *Mukaan otettiin 1-5 pistettä saaneet vastaajat.*

Koulun työilmapiirissä ongelmia, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä (Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa, Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti, Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Luokassani on hyvä työrauha), kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä (Työympäristön rauhattomuus, Kiireisyys) sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuksista kartoittavasta kysymyksestä (Työskentely ryhmissä, Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen, Opettajien kanssa toimeentuleminen).

Indikaattorin muodostus:

7. Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa (Pisteitys: Täysin samaa mieltä=3; Samaa mieltä=2; Eri mieltä, Täysin eri mieltä=0)

7. Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

7. Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

7. Luokassani on hyvä työrauha (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

8. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?

- Työympäristön rauhattomuus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Kiireisyys (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

9. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Työskentely ryhmissä (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Opettajien kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3). *Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.*

Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä (Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä).

Indikaattorin muodostus:

7. Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2)

7. Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2)

7. Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2). *Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.*

Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Koulutyöhön liittyvä työmäärä on ollut lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.

Indikaattorin muodostus:

5. Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön liittyvän työmääräsi tämän lukuvuoden aikana? (Pisteytys: Jatkuvasti liian suuri, Melko usein liian suuri=1; Sopiva, Melko usein liian vähäinen, Jatkuvasti liian vähäinen=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Vaikeuksia opiskelussa, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Vaikeuksia opiskelussa mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.

Indikaattorin muodostus:

9. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Opetuksen seuraaminen oppitunneilla (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Läksyjen tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Kokeisiin valmistautuminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3)

- Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän=0; Melko paljon=1; Erittäin paljon=3). *Mukaan otettiin 3-21 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Indikaattorin pisteytystä muutettiin v. 2006. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2005 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas saa apua koulusta tai kotoa koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin harvoin tai ei juuri koskaan.

Indikaattorin muodostus:

10. Jos sinulla on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa, kuinka usein saat apua?

- Koulussa (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten=0; Harvoin, En juuri koskaan=1)

- Kotona (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten=0; Harvoin, En juuri koskaan=1). *Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Indikaattorin pisteytystä muutettiin v. 2004 niin, että indikaattoriin otettiin mukaan ne vastaajat, jotka eivät saaneet apua koulusta eivätkä kotoa. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Indikaattorin muodostus:

14. Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa tämän lukukauden aikana? (Pisteytys: Useita kertoja viikossa, Noin kerran viikossa=1; Harvemmin, Ei lainkaan=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas pinnannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.

Indikaattorin muodostus:

12. Kuinka monta kokonaista koulupäivää olet ollut seuraavien syiden takia poissa viimeisten 30 päivän aikana?

- Pinnaamisen tai lintsauksen takia (Pisteytys: En yhtään, Yhden päivän=0; 2-3 päivää, Yli 3 päivää=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2002 lisättiin poissaolokysymyksiin alakohta "Muiden syiden takia, minkä?", joka muutettiin edelleen v. 2004 muotoon "Muista syistä". Näiden muutosten vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2001 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas ei pidä tällä hetkellä lainkaan koulunkäynnistä.

Indikaattorin muodostus:

4. Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä? Pidän koulunkäynnistä (Pisteytys: Hyvin paljon, Melko paljon, Melko vähän=0; En lainkaan=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Terveys

Terveydentila keskinertainen tai huono, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaan kokema terveydentila on keskinertainen, melko huono tai erittäin huono.

Indikaattorin muodostus:

17. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se (Pisteytys: Erittäin hyvä, Melko hyvä=0; Keskinertainen, Melko tai erittäin huono=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.

Indikaattorin muodostus:

19. Onko Sinulla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaasi? (Pisteytys: Ei=0; Kyllä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Ylipainoa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on painoindeksi (BMI) mukaan ylipainoa.

Indikaattorin muodostus:

16. Pituus ja paino. Painoindeksi (BMI) laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja määritelty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiailla raja on 25 ja nuoremmilla ikäryhmillä pienempi (ks. Cole ym. BMJ 2000:320). (Pisteytys: BMI alle ylipainon rajan=0; BMI vähintään raja-arvo=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Päivittäin vähintään kaksi oiretta, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on ollut lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.

Indikaattorin muodostus:

18. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Selän alaosan kipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Vatsakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1). *Mukaan otettiin 2-8 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1997–2003 raporteissa ilmoitettujen prosentiosuukien kanssa.

Väsymystä lähes päivittäin, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

18. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Niska- tai hartiakipuja viikoittain, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

18. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Niska- tai hartiakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa=0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Päänsärkyä viikoittain, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

18. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa=0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % (tieto saatavilla vuodesta 1997)

Lyhyt kuvaus: Masentuneisuutta mitataan 12 kysymyksellä Raitasalon mielialakyselystä, joka perustuu Beckin depressio-mittariin.

Indikaattorin muodostus:

Seuraavat kysymykset käsittelevät mielialan erilaisia piirteitä. Vastaa kuhunkin kysymykseen siten, millaiseksi tunnet itsesi tänään.

24. Minkälainen on mielialasi?

25. Miten suhtaudut tulevaisuuteen?

26. Miten katsot elämäsi sujuneen?

27. Miten tyytyväiseksi tai tyytymättömäksi tunnet itsesi?

28. Minkälaisena pidät itseäsi?

29. Onko Sinulla pettymyksen tunteita?

30. Miten suhtaudut vieraitten ihmisten tapaamiseen?

31. Miten koet päätösten tekemisen?
 32. Minkälaisena pidät olemustasi ja ulkonäköäsi?
 33. Minkälaista nukkumisesi on?
 34. Tunnetko väsymystä ja uupumusta?
 35. Minkälainen ruokahalusi on?

(Pisteitys: vaihtoehdot 1,2=0; vaihtoehto 3=1; vaihtoehto 4=2; vaihtoehto 5=3). *Mukaan otettiin 8-36 pistettä saaneet vastaajat.*

Koulu-uupumusta, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Koulu-uupumusta mitataan kolmella kysymyksellä, jotka perustuvat Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin BBI-10. Koulu-uupumus koostuu uupumusasteisesta väsymyksestä, kyynisestä asenteesta työhön ja opintojen merkityksen vähentymisestä sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunteesta opiskelijana.

Indikaattorin muodostus:

13. Oletko kokenut seuraavanlaisia tunteita koulutyöhösi liittyen?

- Tunnen hukkuvani koulutyöhön (Pisteitys: Ei juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa=0; Muutamana päivänä viikossa=1; Lähes päivittäin=2)
- Tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä (Pisteitys: Ei juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa=0; Muutamana päivänä viikossa=1; Lähes päivittäin=2)
- Minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani (Pisteitys: Ei juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa=0; Muutamana päivänä viikossa=1; Lähes päivittäin=2). *Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.*

Terveystottumukset

Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla, % (tieto saatavilla vuodesta 2005)

Lyhyt kuvaus: Oppilas jättää yleensä syömättä jonkin seuraavista neljästä kouluaterian osasta: pääruoka, salaatti, maito tai piimä, leipä.

Indikaattorin muodostus:

83. Mitä aterianosia yleensä syöt kouluruoalla?

- Pääruokaa (Pisteitys: Kyllä=0; Ei=1)
- Salaattia (Pisteitys: Kyllä=0; Ei=1)
- Maitoa tai piimää (Pisteitys: Kyllä=0; Ei=1)
- Leipää (Pisteitys: Kyllä=0; Ei=1)

Jos ei vastannut em. kysymykseen, kysymyksen 82 perusteella: en syö yleensä kouluruokaa=1. *Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.*

Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 2004)

Lyhyt kuvaus: Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviikon aikana vähintään kaksi kertaa viikossa.

Indikaattorin muodostus:

84. Mitä muuta kuin kouluruokalassa tarjottua ruokaa syöt yleensä koulussa kouluviikon aikana?

- Makeaa kahvileipää (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)
- Lihapiirakkaa, hampurilaista tms. (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)
- Makeisia (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)
- Jäätelöä (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)
- Sokeroitua virvoitusjuomaa (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)
- Vähäkalorista virvoitusjuomaa (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2). *Mukaan otettiin 2-12 pistettä saaneet vastaajat.*

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % (tieto saatavilla vuodesta 2004)

Lyhyt kuvaus: Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.

Indikaattorin muodostus:

89. Kuinka usein harjaat hampaasi? (Pisteitys: En koskaan, Noin kerran viikossa tai harvemmin, Noin 2-3 kertaa viikossa, Noin 4-5 kertaa viikossa, Noin kerran päivässä=1; Useampia kertoja päivässä=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan korkeintaan kerran viikossa.

Indikaattorin muodostus:

77. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi vähintään puolen tunnin ajan? (Pisteitys: Useita kertoja päivässä, Noin kerran päivässä, 4-6 kertaa viikossa, 2-3 kertaa viikossa, Kerran viikossa=0; Harvemmin, En lainkaan=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.

Indikaattorin muodostus:

88. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulupäivinä? (Pisteitys: Noin 21.00 tai aikaisemmin, Noin 21.30, Noin 22, Noin 22.30, Noin 23=0; Noin 23.30, Noin 24, Noin 24.30, Noin 01, Noin 01.30 tai myöhemmin=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2006 vastausvaihtoehtoja on lisätty.

Tupakoi päivittäin, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas tupakoi kerran päivässä tai useammin.

Indikaattorin muodostus:

58. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi? (Pisteitys: Tupakoin kerran päivässä tai useammin=1; Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin, Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa, Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin, Ei ole koskaan tupakoinut (kysymyksen 57 perusteella)=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Oppilas käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.

Indikaattorin muodostus:

68. Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti? (Pisteytys: Kerran viikossa tai useammin, Noin 1-2 kertaa kuukaudessa=1; Harvemmin, En koskaan, En käytä alkoholijuomia (kysymyksen 67 perusteella)=0). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuodesta 2002 kysyttiin vain alkoholia käyttäviltä.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muuta vastaavaa huumetta.

Indikaattorin muodostus:

72. Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita?

- Marihuanaa tai hasista (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)
  - Ekstaasia (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)
  - Subutexia (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)
  - Heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1).
- Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuodesta 2002 ekstaasikokeiluja ja vuodesta 2003 Subutex-kokeiluja on kysytty omana kohtanaan.

Terveysosaaminen ja oppilashuolto

Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Terveystiedon opetuksen aiheet eivät kiinnosta oppilasta.

Indikaattorin muodostus:

41. Terveystiedon opetuksen aiheet kiinnostavat minua. (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä, Täysin eri mieltä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Oppilaan mielestä terveystiedon opetus ei lisää taitoja ja valmiuksia huolehtia terveydestä.

Indikaattorin muodostus:

41. Terveystiedon opetus on lisännyt taitojani ja valmiuksiani huolehtia terveydestäni. (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä, Täysin eri mieltä=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Huonot tiedot seksuaaliterveydestä, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä.

Indikaattorin muodostus:

- 44. Kuukautisten alkaminen on merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 44. Ehkäisyvälineistä vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 44. Sukupuolitauti on joskus täysin oireeton (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 44. Nainen ei voi tulla raskaaksi ensimmäisellä yhdyntäkerralla (Pisteytys: Oikein=1; Väärin=0, En tiedä=1)
- 44. Siemensyöksyjen alkaminen on merkki siitä, että poika on tullut sukukypsäksi ja voi siittää lapsia (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 44. Klamydiatulehdus voi aiheuttaa hedelmättömyyttä (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1). *Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.*

Huomautus: Vuonna 2004 poistettiin väittämä "Homoseksuaali on henkilö, joka haluaa muuttaa sukupuolensa toiseksi.". Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Huonot tiedot päihteistä, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu kuudesta tupakkaa, nuuskaa ja alkoholia koskevasta väittämästä.

Indikaattorin muodostus:

- 43. Tupakointi aiheuttaa luuston haurastumista. (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 43. Niin sanotut kevytsavukkeet ovat terveydelle vähemmän vaarallisia kuin muut savukkeet. (Pisteytys: Oikein=1; Väärin=0, En tiedä=1)
- 43. Nuuskaaminen parantaa fyysistä suorituskykyä. (Pisteytys: Oikein=1; Väärin=0, En tiedä=1)
- 43. Nuorten säännöllinen humalaan juominen heikentää muistia ja vaikeuttaa oppimista. (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 43. Alkoholijuomien hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta. (Pisteytys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)
- 43. Sama määrä alkoholia nostaa yhtä paljon samanpainoisen naisen ja miehen veren alkoholipitoisuutta. (Pisteytys: Oikein=1; Väärin=0, En tiedä=1). *Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.*

Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Oppilas saa melko tai erittäin huonosti apua muihin kuin koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin terveydenhoitajalta, lääkäriltä, koulupsykologilta, kuraattorilta ja opettajalta.

Indikaattorin muodostus:

- 11. Jos Sinulla on muita kuin koulunkäyntiin liittyviä ongelmia, kuinka hyvin saat niihin apua seuraavilta henkilöiltä?
  - Terveystiedon opettajalta (Pisteytys: Erittäin hyvin, Melko hyvin=0; Melko huonosti, Erittäin huonosti=1)
  - Lääkäriltä (Pisteytys: Erittäin hyvin, Melko hyvin=0; Melko huonosti, Erittäin huonosti=1)
  - Koulupsykologilta (Pisteytys: Erittäin hyvin, Melko hyvin=0; Melko huonosti, Erittäin huonosti=1)
  - Koulukuraattorilta (Pisteytys: Erittäin hyvin, Melko hyvin=0; Melko huonosti, Erittäin huonosti=1)
  - Opettajalta (Pisteytys: Erittäin hyvin, Melko hyvin=0; Melko huonosti, Erittäin huonosti=1). *Mukaan otettiin 5 pistettä saaneet vastaajat.*

Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Oppilas kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostus:

23. Jos jostakin syystä haluaisit mennä koulusi terveydenhoitajan vastaanotolle, miten helppo sinne on mielestäsi päästä? (Pisteitys: Erittäin helppo, Melko helppo=0; Melko vaikea, Erittäin vaikea=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle, % (tieto saatavilla vuodesta 2006)

Lyhyt kuvaus: Oppilas kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn on melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostus:

23. Jos jostakin syystä haluaisit mennä koulusi lääkärin vastaanotolle, miten helppo sinne on mielestäsi päästä? (Pisteitys: Erittäin helppo, Melko helppo=0; Melko vaikea, Erittäin vaikea=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen keskusteltaessa henkilökohtaisista asioista, kuten seksi tai masennus.

Indikaattorin muodostus:

22. Kuinka hyvin koulusi terveydenhuolto toimii silloin, kun oppilaat haluavat keskustella henkilökohtaisista asioistaan (esim. seksi, masennus)? Oletko siihen (Pisteitys: Erittäin tyytyväinen, Melko tyytyväinen=0; Melko tyytymätön, Erittäin tyytymätön=1). *Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.*

Liite 2. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 1999–2006.

	Perusk. 8. lk		Perusk. 9. lk		Lukion 1. lk		Lukion 2. lk		Perus- koulu	Lukio
	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		
Vantaa										
Peruskoulu										
Hakunilan koulu										
1999	43	41	31	59					174	
2002	40	46	40	50					176	
2004	37	44	25	34					140	
2006	39	43	40	39					161	
Hanalan erityiskoulu										
1999	12	4	10	2					28	
2002	14	5	14	4					37	
2004	5	2	13	7					27	
Havukosken yläaste										
1999	58	67	37	36					198	
2002	52	57	48	45					202	
2004	56	64	55	62					237	
2006	54	56	38	51					199	
Helsingin skola										
1999	39	35	37	37					148	
2002	40	41	32	32					145	
2004	44	39	33	36					152	
2006	40	39	37	44					160	
Hämeenkyliän yläaste										
1999	45	59	60	53					217	
2002	43	34	33	28					138	
2004	53	45	42	18					158	
2006	45	46	54	41					186	
Jokiniemen koulu										
2006	34	12	15	17					78	
Jokirannan erityiskoulu										
2002	13	8	8	8					37	
2004	9	10	10	5					34	
2006	13	5	11	11					40	
Kilterin koulu										
1999	52	60	75	54					241	
2002	79	66	62	68					275	
2004	75	85	85	60					305	
2006	76	69	62	68					275	
Koivukylän yläkoulu										
1999	52	38	44	52					186	
2002	64	50	50	45					209	
2004	63	54	59	60					236	
2006	45	76	56	54					231	
Korson koulu										
1999	46	47	43	43					179	
2002	50	45	61	61					217	
2004	54	67	48	68					237	
2006	56	69	61	57					243	
Länsimäen koulu										
1999	54	56	72	66					248	
2002	53	64	55	44					216	
2004	66	61	53	55					235	
2006	41	54	50	51					196	
Martinlaakson koulu										
1999	38	52	48	50					188	
2002	57	68	45	44					214	
2004	55	55	51	69					230	
2006	56	65	57	69					247	
Mikkolan koulu										
2004	30	39							69	
2006	46	37	34	36					153	
Myyrämäen koulu										
1999	52	42	39	54					187	
2002	48	54	49	53					204	
2004	49	55	47	63					214	
2006	38	61	37	60					196	
Peltolan koulu										
1999	84	89	92	87					352	
2002	82	76	73	78					309	
2004	87	64	78	107					336	
2006	86	108	85	94					373	
Ruusuvuoren yläaste										
1999	55	51	47	64					217	
2002	55	44	46	48					193	
2004	39	43	61	58					201	
2006	37	51	31	34					153	
Simonkylän yläaste										
1999	55	42	58	56					211	
2002	59	52	53	51					215	
2004	69	53	43	72					237	
2006	53	60	61	55					229	

taulukko jatkuu...

	Perusk. 8. lk		Perusk. 9. lk		Lukion 1. lk		Lukion 2. lk		Perus- koulu	Lukio
	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		
Sotungin koulu										
2002	46	40	67	41					194	
2004	42	66	53	66					227	
2006	89	78	51	43					261	
Tikkurilan koulu										
1999	28	31	32	34					125	
2002	45	64	53	47					209	
2004	42	43	53	47					185	
2006	31	42	47	47					167	
Vantaan kansainv. koulu										
2002	6	7	11	8					32	
2004	15	12	14	21					62	
2006	13	23	8	25					69	
Vantaan seudun steinerkoulu										
2004	9	7							16	
2006			12	11					23	
Vantaankosken koulu										
1999	100	75	78	49					302	
2002	77	92	83	75					327	
2004	71	77	86	82					316	
2006	48	56	48	36					188	
Veromiehen ja Pakkalan koulu										
1999	13	5	7	1					26	
2002	13	4	7	1					25	
2004	12	6	13	1					32	
2006	13	6	12	5					36	
Lukio										
Helsingin gymnasium										
1999					16	17	14	9		56
2002					11	23	17	5		56
2004					13	13	14	10		50
2006					12	15	13	18		58
Hämeenkylässä lukio										
1999					54	26	28	35		143
2002					48	22	32	26		128
2004					45	30	29	21		125
2006					50	27	23	19		119
Lumon lukio										
1999					60	89	54	51		254
2002					82	75	42	48		247
2004					47	76	33	47		203
2006					77	63	45	59		244
Martinlaakson lukio										
1999					37	91	9	43		180
2002					31	69	40	78		218
2004					42	92	49	77		260
2006					42	75	45	71		233
Sotungin lukio										
1999					58	40	47	47		192
2002					58	59	58	36		211
2004					63	53	63	44		223
2006					50	46	51	42		189
Tikkurilan lukio										
1999					106	99	68	84		357
2002					83	136	88	92		399
2004					123	157	104	147		531
2006					111	169	98	180		558
Vantaan seudun steinerkoulu, lukio										
2006					4	4	2	5		15
Vaskivuoren lukio										
1999					74	85	75	67		301
2002					73	94	57	81		305
2004					77	72	58	61		268
2006					60	88	60	64		272

Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2006.

KUNTA Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % (vastaajien lukumäärä)	VUOSI				
	1999	2002	2004	2006	
Vantaa					
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N)	27 (3122)	26 (3495)	26 (3835)	27 (3804)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N)	46 (3238)	45 (3555)	45 (3834)	42 (3818)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N)	24 (3130)	23 (3483)	24 (3820)	20 (3788)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N)	19 (3099)	22 (3475)	26 (3796)	29 (3766)
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N)	46 (3126)	43 (3496)	40 (3839)	37 (3797)
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	% (N)	14 (3137)	13 (3500)	12 (3837)	10 (3808)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N)	13 (3144)	12 (3506)	12 (3838)	11 (3803)
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	% (N)	- (0)	23 (3461)	19 (3814)	19 (3769)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N)	- (0)	23 (3515)	18 (3858)	15 (3808)
Koulun fyysisissä työoloissa on puutteita	% (N)	69 (3199)	61 (3546)	58 (3695)	52 (3657)
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	21 (3651)
Koulun työilmapiirissä on ongelmia	% (N)	35 (3089)	30 (3455)	28 (3784)	28 (3738)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N)	34 (3146)	29 (3512)	26 (3842)	29 (3809)
Koulutyöhön liittyvä työ määrä on liian suuri	% (N)	48 (3244)	47 (3549)	45 (3862)	38 (3848)
Vaikeuksia opiskelussa*	% (N)	36 (3176)	34 (3529)	33 (3848)	33 (3825)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N)	- (0)	9 (3470)	8 (3758)	9 (3743)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N)	6 (3229)	7 (3562)	7 (3878)	7 (3853)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N)	18 (2955)	12 (3343)	11 (3654)	10 (3723)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N)	8 (3248)	7 (3552)	6 (3867)	5 (3852)
Terveydentila keskimääräinen tai huono	% (N)	22 (3203)	19 (3560)	15 (3870)	17 (3815)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N)	10 (3206)	12 (3545)	10 (3839)	10 (3812)
Ylipainoa	% (N)	10 (2795)	10 (2858)	11 (3462)	13 (3496)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N)	16 (3091)	17 (3406)	16 (3778)	15 (3728)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N)	15 (3208)	15 (3541)	15 (3863)	14 (3814)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N)	28 (3218)	27 (3538)	28 (3857)	29 (3820)
Päänsärkyä viikoittain	% (N)	28 (3215)	30 (3553)	27 (3860)	28 (3811)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N)	12 (3121)	12 (3465)	12 (3792)	12 (3658)
Koulu-uupumusta	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	10 (3855)
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	75 (3811)
Epäterveellisiä välipaloja koulussa väh. 2 kertaa viikossa	% (N)	- (0)	- (0)	35 (3838)	31 (3779)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N)	- (0)	- (0)	60 (3524)	58 (3652)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N)	11 (3203)	12 (3525)	9 (3859)	8 (3834)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N)	- (0)	29 (3516)	28 (3527)	28 (3666)
Tupakoi päivittäin	% (N)	26 (3178)	23 (3531)	16 (3820)	15 (3777)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N)	24 (3207)	20 (3537)	18 (3858)	16 (3831)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N)	15 (3173)	15 (3509)	11 (3857)	7 (3820)
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	29 (3516)
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	37 (3468)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N)	30 (3136)	28 (3453)	28 (3790)	22 (3688)
Huonot tiedot päihteistä	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	23 (3689)
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvistä asioissa	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	12 (3456)
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	15 (3737)
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	45 (3588)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N)	17 (3127)	16 (3485)	14 (3768)	20 (3660)

* Indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien opilaista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä vuonna 2006.

KUNTA Indikaattori, vakioidut prosenttiosuudet % (vastaajien lukumäärä)	Kunta			Alue
	Pojat	Tytöt	Yhteensä	Pk-seutu
Vantaa				
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N) (1824)	24 (1980)	29 (3804)	27 (16801)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N) (1832)	42 (1986)	41 (3818)	42 (16870)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N) (1818)	18 (1970)	21 (3788)	20 (16752)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N) (1811)	32 (1955)	26 (3766)	29 (16612)
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N) (1820)	37 (1977)	36 (3797)	37 (16806)
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	% (N) (1826)	8 (1982)	12 (3808)	10 (16811)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N) (1823)	15 (1980)	7 (3803)	11 (16810)
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	% (N) (1804)	23 (1965)	16 (3769)	19 (16698)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N) (1820)	18 (1988)	13 (3808)	15 (16804)
Koulun fyysisissä työoloissa on puutteita	% (N) (1763)	50 (1954)	54 (3657)	52 (16137)
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	% (N) (1726)	24 (1925)	17 (3651)	21 (16082)
Koulun työilmapiirissä on ongelmia	% (N) (1795)	27 (1943)	28 (3738)	28 (16510)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N) (1834)	32 (1975)	26 (3809)	29 (16811)
Koulutyöhön liittyvä työmäärä on liian suuri	% (N) (1855)	36 (1993)	40 (3848)	38 (16994)
Vaikeuksia opiskelussa*	% (N) (1839)	35 (1986)	31 (3825)	33 (16892)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N) (1795)	8 (1948)	9 (3743)	9 (16547)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N) (1854)	9 (1999)	5 (3853)	7 (17040)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N) (1799)	10 (1924)	10 (3723)	10 (16342)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N) (1855)	6 (1997)	3 (3852)	5 (17015)
Terveydentila keskimääräinen tai huono	% (N) (1832)	13 (1983)	21 (3815)	17 (16879)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N) (1827)	10 (1985)	10 (3812)	10 (16843)
Ylipainoa	% (N) (1666)	17 (1830)	9 (3496)	13 (15391)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N) (1789)	9 (1939)	21 (3728)	15 (16484)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N) (1830)	9 (1984)	19 (3814)	14 (16869)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N) (1829)	21 (1991)	37 (3820)	29 (16878)
Päänsärkyä viikoittain	% (N) (1826)	20 (1985)	36 (3811)	28 (16867)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N) (1734)	8 (1924)	16 (3658)	12 (16256)
Koulu-uupumusta	% (N) (1854)	8 (2001)	12 (3855)	10 (17054)
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	% (N) (1815)	77 (1996)	74 (3811)	75 (16785)
Epäterveellisiä välipaloja koulussa väh. 2 kertaa viikossa	% (N) (1794)	35 (1985)	26 (3779)	31 (16663)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N) (1729)	69 (1923)	48 (3652)	58 (16073)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N) (1837)	9 (1997)	8 (3834)	8 (16906)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N) (1737)	34 (1929)	22 (3666)	28 (16128)
Tupakoi päivittäin	% (N) (1803)	15 (1974)	14 (3777)	15 (16701)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N) (1839)	16 (1992)	17 (3831)	16 (16938)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N) (1830)	7 (1990)	7 (3820)	7 (16899)
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	% (N) (1697)	35 (1819)	22 (3516)	29 (15605)
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	% (N) (1678)	37 (1790)	36 (3468)	37 (15345)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N) (1745)	30 (1943)	14 (3688)	22 (16258)
Huonot tiedot päihteistä	% (N) (1742)	28 (1947)	17 (3689)	23 (16268)
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvistä asioissa	% (N) (1686)	14 (1770)	11 (3456)	12 (15045)
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	% (N) (1773)	13 (1964)	17 (3737)	15 (16443)
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	% (N) (1710)	38 (1878)	51 (3588)	45 (15880)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N) (1720)	18 (1940)	21 (3660)	20 (15952)

* Indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

Liite 5. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2006.

KUNTA Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % (vastaajien lukumäärä)	VUOSI				
	1999	2002	2004	2006	
Vantaa					
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N)	22 (1443)	21 (1547)	22 (1646)	19 (1672)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N)	37 (1474)	37 (1557)	36 (1646)	32 (1680)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N)	22 (1455)	19 (1548)	20 (1644)	19 (1674)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N)	37 (1439)	37 (1542)	42 (1639)	41 (1668)
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N)	39 (1442)	38 (1545)	37 (1646)	35 (1675)
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	% (N)	9 (1453)	9 (1545)	8 (1645)	8 (1676)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N)	8 (1452)	9 (1549)	7 (1648)	11 (1674)
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	% (N)	- (0)	22 (1536)	16 (1639)	15 (1662)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N)	- (0)	12 (1552)	7 (1650)	6 (1678)
Koulun fyysisissä työoloissa on puutteita	% (N)	67 (1465)	56 (1558)	43 (1613)	36 (1641)
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	8 (1660)
Koulun työilmapiirissä on ongelmia	% (N)	18 (1403)	16 (1530)	14 (1640)	14 (1668)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N)	24 (1450)	23 (1549)	19 (1651)	21 (1682)
Koulutyöhön liittyyvä työmäärä on liian suuri	% (N)	51 (1478)	47 (1561)	52 (1657)	50 (1687)
Vaikeuksia opiskelussa*	% (N)	42 (1453)	43 (1552)	39 (1649)	41 (1678)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N)	- (0)	11 (1529)	9 (1619)	10 (1630)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N)	2 (1473)	2 (1560)	1 (1659)	2 (1686)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N)	23 (1422)	19 (1512)	16 (1623)	15 (1647)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N)	3 (1478)	4 (1563)	4 (1656)	3 (1687)
Terveydentila keskimääräinen tai huono	% (N)	21 (1464)	20 (1561)	19 (1658)	18 (1676)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N)	9 (1470)	11 (1558)	8 (1656)	7 (1675)
Ylipainoa	% (N)	8 (1368)	10 (1358)	11 (1490)	11 (1567)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N)	16 (1401)	14 (1530)	15 (1643)	15 (1657)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N)	14 (1456)	15 (1554)	15 (1656)	13 (1672)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N)	34 (1458)	33 (1558)	33 (1657)	33 (1675)
Päänsärkyä viikoittain	% (N)	25 (1458)	26 (1552)	27 (1657)	24 (1677)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N)	8 (1430)	10 (1537)	10 (1640)	11 (1650)
Koulu-uupumusta	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	11 (1688)
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	68 (1683)
Epäterveellisiä välipaloja koulussa väh. 2 kertaa viikossa	% (N)	- (0)	- (0)	30 (1652)	24 (1676)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N)	- (0)	- (0)	51 (1561)	50 (1660)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N)	11 (1462)	10 (1555)	12 (1655)	12 (1683)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N)	- (0)	39 (1554)	39 (1655)	43 (1663)
Tupakoi päivittäin	% (N)	22 (1442)	20 (1544)	17 (1632)	12 (1662)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N)	27 (1464)	28 (1560)	30 (1657)	28 (1687)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N)	24 (1457)	25 (1556)	20 (1652)	15 (1681)
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	25 (1627)
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	37 (1608)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N)	13 (1438)	11 (1491)	9 (1644)	12 (1647)
Huonot tiedot päihteistä	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	18 (1652)
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvistä asioissa	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	10 (1551)
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	16 (1656)
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	% (N)	- (0)	- (0)	- (0)	44 (1612)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N)	21 (1373)	16 (1500)	13 (1617)	17 (1627)

* Indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

Liite 6. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä vuonna 2006.

KUNTA Indikaattori, vakioidut prosenttiosuudet % (vastaajien lukumäärä)	Kunta			Alue
	Pojat	Tytöt	Yhteensä	Pk-seutu
Vantaa				
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N) (739)	21 (933)	19 (1672)	22 (10435)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N) (737)	32 (943)	32 (1680)	30 (10501)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N) (740)	18 (934)	20 (1674)	19 (10444)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N) (737)	43 (931)	40 (1668)	41 (10393)
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N) (740)	38 (935)	32 (1675)	35 (10460)
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	% (N) (741)	8 (935)	9 (1676)	9 (10457)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N) (739)	15 (935)	6 (1674)	11 (10459)
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	% (N) (733)	22 (929)	9 (1662)	15 (10422)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N) (740)	9 (938)	4 (1678)	6 (10458)
Koulun fyysisissä työoloissa on puutteita	% (N) (724)	34 (917)	39 (1641)	36 (10221)
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	% (N) (730)	10 (930)	7 (1660)	8 (10325)
Koulun työilmapiirissä on ongelmia	% (N) (731)	13 (937)	15 (1668)	14 (10349)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N) (740)	24 (942)	18 (1682)	21 (10448)
Koulutyöhön liittyvä työmäärä on liian suuri	% (N) (742)	42 (945)	59 (1687)	50 (10545)
Vaikeuksia opiskelussa*	% (N) (740)	45 (938)	38 (1678)	41 (10493)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N) (719)	10 (911)	10 (1630)	10 (10199)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N) (742)	3 (944)	1 (1686)	2 (10549)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N) (730)	16 (917)	15 (1647)	17 (10289)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N) (742)	4 (945)	3 (1687)	3 (10535)
Terveydentila keskimääräinen tai huono	% (N) (737)	17 (939)	19 (1676)	18 (10488)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N) (735)	7 (940)	8 (1675)	7 (10474)
Ylipainoa	% (N) (686)	15 (881)	7 (1567)	11 (9847)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N) (730)	10 (927)	19 (1657)	15 (10361)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N) (734)	9 (938)	17 (1672)	13 (10474)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N) (736)	24 (939)	43 (1675)	33 (10482)
Päänsärkyä viikoittain	% (N) (737)	17 (940)	31 (1677)	24 (10481)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N) (724)	8 (926)	15 (1650)	11 (10307)
Koulu-uupumusta	% (N) (743)	11 (945)	12 (1688)	11 (10557)
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	% (N) (743)	67 (940)	69 (1683)	68 (10476)
Epäterveellisiä välipaloja koulussa väh. 2 kertaa viikossa	% (N) (739)	30 (937)	18 (1676)	24 (10448)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N) (731)	61 (929)	39 (1660)	50 (10318)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N) (742)	11 (941)	12 (1683)	12 (10504)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N) (732)	55 (931)	31 (1663)	43 (10337)
Tupakoi päivittäin	% (N) (735)	12 (927)	12 (1662)	12 (10376)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N) (743)	31 (944)	24 (1687)	28 (10528)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N) (738)	17 (943)	13 (1681)	15 (10492)
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	% (N) (714)	31 (913)	18 (1627)	25 (10055)
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	% (N) (709)	37 (899)	36 (1608)	37 (9870)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N) (716)	17 (931)	6 (1647)	12 (10325)
Huonot tiedot päihteistä	% (N) (716)	23 (936)	13 (1652)	18 (10332)
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvistä asioissa	% (N) (688)	11 (863)	9 (1551)	10 (9371)
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	% (N) (721)	13 (935)	19 (1656)	16 (10268)
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	% (N) (703)	36 (909)	51 (1612)	44 (9984)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N) (699)	15 (928)	18 (1627)	17 (9971)

* Indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>